

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 8ης Ιουλίου 1999 *

Στην υπόθεση C-49/92 P,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον G. Marengo, κύριο νομικό σύμβουλο, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

αναιρεσείουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 17 Δεκεμβρίου 1991 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (πρώτο τμήμα), στην υπόθεση T-6/89, Enichem Anic κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-1623), με την οποία ζητείται η εξαφάνιση της αποφάσεως αυτής,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Anic Partecipazioni SpA, πρώην Anic SpA και μετέπειτα Enichem Anic SpA, με έδρα το Παλέρμο (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους M. Siragusa και G. Guarino, δικηγόρους Ρώμης, G. Scassellati Sforzolini και F. M. Moretti, δικηγόρους Bologna, με

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

αντικλήτους στο Λουξεμβούργο τους δικηγόρους Arendt & Medernach, 8-10, rue Mathias Hardt,

προσφεύγουσα,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. J. G. Karpeyn, πρόεδρο τμήματος, G. Hirsch, G. F. Mancini (εισηγητή), J. L. Murray και H. Ragnemalm, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Γ. Κοσμάς

γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας, και D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 12ης Μαρτίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Ιουλίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δικόγραφο το οποίο κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 19 Φεβρουαρίου 1992, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αναίρεση κατά της απόφασης του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-6/89, Enichem Anic κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-1623, στο εξής: ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία αυτό ακύρωσε μερικώς το άρθρο 1 της απόφασης 86/398/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 23ης Απριλίου 1986, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.149 — Πολυπροπυλένιο) (ΕΕ 1986, L 230, σ. 1, στο εξής: απόφαση «πολυπροπυλένιο»), και καθόρισε, στο άρθρο 3 της απόφασης αυτής, το ύψος του επιβληθέντος στην ανααιρεσίβλητη προστίμου σε 450 000 ECU, ήτοι 662 215 500 ιταλικές λίρες (LIT).
- 2 Με το υπόμνημα αντικρούσεως το οποίο κατέθεσε στις 28 Μαΐου 1992, η Anic Partecipazioni SpA, πρώην Anic SpA και μετέπειτα Enichem Anic SpA (στο εξής: Anic), ζήτησε, πέραν από την απόρριψη της αναίρέσεως, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 116 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, την ολική ή μερική εξαφάνιση της ανααιρεσιβαλλομένης απόφασης, την ολική ή μερική ακύρωση της απόφασης «πολυπροπυλένιο» ή την κήρυξή της ως ανυπόστατης, καθώς και την περαιτέρω μείωση του προστίμου που της είχε επιβληθεί με την απόφαση εκείνη, το οποίο η ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση είχε ήδη μειώσει, ή την προς τούτο παραπομπή στο Πρωτοδικείο.

Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου

- 3 Τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν στην υπό κρίση αίτηση αναίρέσεως, όπως αυτά προκύπτουν από την ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση, είναι τα ακόλουθα.

- 4 Διάφορες επιχειρήσεις που δρούσαν στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής βιομηχανίας πετροχημικών προϊόντων άσκησαν ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο».
- 5 Βάσει των διαπιστώσεων της Επιτροπής, τις οποίες επιβεβαίωσε επί του σημείου αυτού το Πρωτοδικείο, η αγορά πολυπροπυλενίου εφοδιαζόταν πριν από το 1977 από δέκα παραγωγούς, τέσσερις από τους οποίους [Montedison Spa (στο εξής: Monte), Hoechst AG, Imperial Chemical Industries plc (στο εξής: ICI) και Shell International Chemical Company Ltd (στο εξής: Shell), στο εξής: οι «τέσσερις μεγάλοι»] αντιπροσώπευαν μαζί το 64 % της αγοράς. Μετά τη λήξη της ισχύος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Monte, εμφανίστηκαν στην αγορά το 1977 νέοι παραγωγοί, πράγμα που οδήγησε σε ουσιαστική αύξηση της πραγματικής παραγωγικής ικανότητας, χωρίς ωστόσο να προκαλέσει αντίστοιχη αύξηση της ζήτησεως. Αυτό είχε ως συνέπεια να χρησιμοποιείται το παραγωγικό δυναμικό σε ποσοστά κυμαινόμενα μεταξύ 60 % το 1977 και 90 % το 1983. Καθένας από τους παραγωγούς που ήταν εγκατεστημένοι την περίοδο εκείνη εντός της Κοινότητας πωλούσε τα προϊόντα του εντός όλων ή σχεδόν όλων των κρατών μελών.
- 6 Η Anic συγκαταλέγεται μεταξύ των παραγωγών που εφοδίαζαν την αγορά το 1977. Η θέση της στη δυτικοευρωπαϊκή αγορά, με μερίδιο αγοράς κυμαινόμενο μεταξύ 2,7 και 4,2 % περίπου, την κατέτασσε μεταξύ των παραγωγών μεσαίου μεγέθους. Η Anic εγκατέλειψε την αγορά την άνοιξη του 1983, αφού μετεβίβασε τον κλάδο πολυπροπυλενίου της στη Monte στα τέλη Οκτωβρίου 1982. Συναφώς, η Anic ισχυρίστηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι οι εγκαταστάσεις ενός άλλου Ιταλού παραγωγού, της SIR, μεταβιβάστηκαν αρχικά, στις 9 Δεκεμβρίου 1981, στη SIL, εταιρία το κεφάλαιο της οποίας κατείχε εξ ολοκλήρου η Anic· ακολούθως, τον Ιούνιο του 1982, οι μετοχές της SIL οπισθογραφήθηκαν κατά πληρεξουσιότητα («girare per procura») προς την Epoxy Chimica· τέλος, στις 31 Δεκεμβρίου 1982, οι μετοχές μεταβιβάστηκαν κατά κυριότητα στην εταιρία αυτήν, οπότε η Monte κατέχει ολόκληρο τον κλάδο του πολυπροπυλενίου στην Ιταλία.
- 7 Ύστερα από ελέγχους που διενεργήθηκαν ταυτόχρονα σε διάφορες επιχειρήσεις του κλάδου, η Επιτροπή απήρτηνε σε διάφορους παραγωγούς πολυπροπυλενίου αιτήσεις παροχής πληροφοριών βάσει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25). Από τη σκέψη 6 της αναρρισιβαλλόμενης αποφάσεως προκύπτει ότι, από τις πληροφορίες που έλαβε, η Επιτροπή κατέληξε ότι μεταξύ του 1977 και του 1983 οι εμπλεκόμενοι παραγωγοί καθόριζαν,

κατά παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 81 ΕΚ), τακτικά στόχους τιμών στο πλαίσιο των λεγομένων πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών και είχαν οργανώσει ένα σύστημα ετήσιου ελέγχου των πωλήσεων, με σκοπό να καταλείμουν μεταξύ τους τη διαθέσιμη αγορά βάσει συμπεφωνημένων ποσοτήτων εκφραζομένων σε τόνους ή σε ποσοστά. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 17 και απηύθυνε έγγραφη ανακοίνωση των αιτιάσεων σε διάφορες επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων δεν συγκαταλεγόταν η Anic. Κατά τη σκέψη 8 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, εν όψει των πληροφοριών που έδωσαν αυτές οι επιχειρήσεις με τις γραπτές απαντήσεις στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η Επιτροπή αποφάσισε να επεκτείνει τη διαδικασία και στην Anic και στην Rhône-Poulenc στις οποίες απέστειλε προς τούτο ανακοίνωση των αιτιάσεων όμοια με εκείνη που είχε απευθύνει στις άλλες επιχειρήσεις.

8 Μετά το πέρας της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση «πολυπροπυλένιο», με την οποία διαπίστωσε ότι η Anic είχε παραβεί το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης μετέχοντας με άλλες επιχειρήσεις, καθ' όσον την αφορά, από τον Νοέμβριο περίπου του 1977 έως το τέλος του 1982 ή τις αρχές του 1983, σε συμφωνία και σε εναρμονισμένη πρακτική που ανάγονταν στα μέσα του 1977, βάσει των οποίων οι παραγωγοί που προμήθευαν με πολυπροπυλένιο τις χώρες της κοινής αγοράς:

- είχαν επαφές μεταξύ τους και τακτικές συναντήσεις (από τις αρχές του 1981, δύο φορές τον μήνα) στο πλαίσιο σειράς μυστικών συναντήσεων που αποσκοπούσαν στη συζήτηση και στον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής τους·
- καθόριζαν περιοδικά «τιμές-στόχους» (ή κατώτατες τιμές) για την πώληση του προϊόντος εντός κάθε κράτους μέλους της Κοινότητας·
- συμφώνησαν διάφορα μέτρα για τη διευκόλυνση της εφαρμογής των εν λόγω τιμών-στόχων, τα οποία περιελάμβαναν (κυρίως) περιοδικούς περιορισμούς στην παραγωγή, ανταλλαγή λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με τις παραδόσεις, πραγματοποίηση τοπικών συναντήσεων και, από το τέλος του 1982, σύστημα «λογιστικής διαχείρισης» που αποσκοπούσε στην εφαρμογή των αυξήσεων τιμών σε κατ' ιδίαν πελάτες·

- προέβησαν σε ταυτόχρονες αυξήσεις τιμών εφαρμόζοντας τους εν λόγω στόχους:
 - κατένευαν την αγορά παραχωρώντας σε κάθε παραγωγό έναν ετήσιο στόχο πωλήσεων ή «ποσοτώσεις» (1979, 1980 και, τουλάχιστον, για ένα μέρος του 1983) ή, ελλείψει οριστικής απόφασης που να καλύπτει ολόκληρο το έτος, υποχρεώνοντας τους παραγωγούς να περιορίζουν τις μηνιαίες πωλήσεις τους με αναφορά σε προηγούμενη περίοδο (1981 και 1982) (άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροτυλένιο»).
- 9 Στη συνέχεια, η Επιτροπή διέταξε τις διάφορες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να παύσουν αμέσως τις ως άνω παραβάσεις και να απέχουν στο μέλλον από κάθε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική έχουσα το ίδιο ή παρόμοιο αντικείμενο ή αποτέλεσμα. Η Επιτροπή τις υποχρέωσε επίσης να παύσουν κάθε σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών οι οποίες καλύπτονται συνήθως από το επαγγελματικό απόρρητο και να ενεργήσουν έτσι ώστε κάθε σύστημα ανταλλαγής γενικών πληροφοριών (όπως το σύστημα Fides) να λειτουργεί κατά τρόπον ώστε να αποκλείεται κάθε πληροφορία από την οποία μπορεί να διαπιστωθεί η συμπεριφορά μεμονωμένων παραγωγών (άρθρο 2 της αποφάσεως «πολυπροτυλένιο»).
- 10 Στην Anic επιβλήθηκε πρόστιμο ύψους 750 000 ECU, ήτοι 1 103 692 500 ιταλικών λιρών (LIT) (άρθρο 3 της αποφάσεως «πολυπροτυλένιο»).
- 11 Στις 31 Ιουλίου 1986, η Anic άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Δικαστηρίου, το οποίο, με διάταξη της 15ης Νοεμβρίου 1989, παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου, κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως 88/591/EKAX, EOK, Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1988, περί ιδρύσεως Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EE 1988, L 319, σ. 1).
- 12 Η Anic ζήτησε από το Πρωτοδικείο να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει την απόφαση «πολυπροτυλένιο», κατά το μέτρο που την αφορά, επικουρικώς να μειώσει το

πρόστιμο που της είχε επιβληθεί, εν πάση δε περιπτώσει να καταδικάσει την Επιτροπή στις δικαστικές δαπάνες, έξοδα και δικηγορικές αμοιβές.

- 13 Η Επιτροπή ζήτησε να απορριφθεί η προσφυγή και να καταδικασθεί η Anic στα δικαστικά έξοδα.
- 14 Με διάταξη του Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 1992, η υποβληθείσα από την DSM NV αίτηση παρεμβάσεως απερρίφθη ως απαράδεκτη, οπότε αυτή καταδικάστηκε στα δικαστικά της έξοδα.

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

Επί της αποδείξεως της παραβάσεως — Διαπιστώσεις πραγματικών περιστατικών

Το σύστημα των περιοδικών συναντήσεων

- 15 Όσον αφορά το σύστημα των περιοδικών συναντήσεων των παραγωγών πολυπροπυλενίου, το Πρωτοδικείο κατ' αρχάς διαπίστωσε, στη σκέψη 69 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, για το χρονικό διάστημα από τον Νοέμβριο του 1977 μέχρι τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979, το μοναδικό αποδεικτικό στοιχείο που προέβαλλε η Επιτροπή προς απόδειξη της συμμετοχής της Anic στις συναντήσεις ήταν η απάντηση της τελευταίας στην αίτηση παροχής πληροφοριών, με την οποία η Anic έκρινε ότι η έναρξη της συμμετοχής της εντοπιζόταν σε κάποιο χρονικό σημείο κοντά στην έναρξη των εν λόγω συναντήσεων. Το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 70, ότι η απάντηση αυτή δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως σαφής ομολογία συμμετοχής της στις συναντήσεις από τον Νοέμβριο του 1977. Στις σκέψεις 71 και 72 επεσήμανε ότι η ίδια η Επιτροπή είχε εκφράσει σχετικώς αμφιβολίες στην ειδική ανακοίνωση των

αιτιάσεων την οποία απηύθυνε στην Anic, στη γενική ανακοίνωση των αιτιάσεων και στην απόφαση «πολυπροπυλένιο». Κατέληξε, στη σκέψη 73, ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον τη συμμετοχή της Anic στην παράβαση πριν από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979.

16 Για το χρονικό διάστημα από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979 μέχρι τα τέλη του 1982 ή τις αρχές του 1983, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στη σκέψη 87 της ανααιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, βάσει των απαντήσεων της Anic και της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic μετείχε τακτικά στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979. Όσον αφορά την έναρξη αυτής της συμμετοχής, σύμφωνα με τις σκέψεις 88 και 89, η απάντηση ICI — την οποία επιβεβαιώνουν, ως προς το σημείο αυτό, τα υπομνήματα τα οποία κατέθεσε η Anic στο Πρωτοδικείο — κατατάσσει την Anic μεταξύ των τακτικώς συμμετεχόντων στις συναντήσεις «διευθυντών» και «εμπειρογνομόνων» κατ' εκείνο τον χρόνο. Όσον αφορά το πέρας αυτής της συμμετοχής, το Πρωτοδικείο επεσήμανε, στη σκέψη 90, ότι η Επιτροπή είχε αναγνωρίσει, με τη μεν απόφαση «πολυπροπυλένιο» ότι διετηρούντο αμφιβολίες, με τα δε υπομνήματα που κατέθεσε ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι η παρουσία της Anic στις συναντήσεις είχε παύσει να είναι τακτική από τον Μάιο του 1982. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι κατά τον Σεπτέμβριο του 1982 δεν υπήρχε πλέον πραγματική συμμετοχή της Anic στις συναντήσεις. Κατά τις σκέψεις 91 και 94, προκύπτει, άλλωστε, από τα πρακτικά της συναντήσεως της 13ης Μαΐου 1982 ότι, κατά τη συνάντηση αυτή, ελέγχθη ότι η Anic δεν ερχόταν πλέον. Εξαιρεση αποτελεί, σύμφωνα με τα πρακτικά της, η συνάντηση της 9ης Ιουνίου 1982, ενώ ένα στοιχείο που έδωσε η Anic με την απάντησή της στην αίτηση παροχής πληροφοριών σχετικά με τη συμμετοχή της στη συνάντηση της 6ης Οκτωβρίου 1982 είναι εσφαλμένο.

17 Το Πρωτοδικείο εξ άλλου επεσήμανε, στη σκέψη 96, ότι ορθώς είχε κρίνει η Επιτροπή, βάσει των στοιχείων που είχε παράσχει η ICI με την απάντησή της στην αίτηση παροχής πληροφοριών και τα οποία επιβεβαίωναν και τα πρακτικά πολλών συναντήσεων, ότι σκοπός των συναντήσεων ήταν βασικά ο καθορισμός επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων. Κατά τη σκέψη 98 της ανααιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καλώς επίσης η Επιτροπή συνήγαγε από την απάντηση της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών, σχετικά με τη συχνότητα των συναντήσεων «διευθυντών» και «εμπειρογνομόνων», καθώς και από την ταυτότητα φύσεως και αντικεμμένου των συναντήσεων, ότι αυτές εντάσσονταν σε σύστημα περιοδικών

συναντήσεων. Στη σκέψη 99, το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι τον ισχυρισμό περί παθητικού χαρακτήρα της συμμετοχής της Anic στις συναντήσεις διέψευδε ιδίως το γεγονός ότι αυτή έδινε πληροφορίες σχετικά με τις μηνιαίες ποσότητες των πωλήσεών της.

- 18 Το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 100, ότι η Επιτροπή είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic συμμετείχε τακτικά στις περιοδικές συναντήσεις των παραγωγών πολυπροπυλενίου από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979 μέχρι τα μέσα του 1982, ότι οι συναντήσεις αυτές είχαν ως αντικείμενο ιδίως τον καθορισμό επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων, ότι εντάσσονταν στο πλαίσιο ενός συστήματος και ότι η συμμετοχή της Anic στις συναντήσεις αυτές δεν ήταν απλώς παθητική. Κατά το Πρωτοδικείο, όμως, η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η συμμετοχή αυτή συνεχίστηκε και μετά τα μέσα του 1982.

Οι πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών

- 19 Στη σκέψη 109, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι τα πρακτικά των περιοδικών συναντήσεων των παραγωγών πολυπροπυλενίου έδειχναν ότι οι παραγωγοί που μετείχαν στις συναντήσεις αυτές είχαν συνομολογήσει τις συμφωνίες καθορισμού τιμών που μνημονεύονταν στην απόφαση «πολυπροπυλένιο». Κατά τη σκέψη 110, άπαξ είχε αποδειχθεί επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic είχε μετάσχει σ' αυτές τις συναντήσεις, αυτή δεν μπορούσε να ισχυρίζεται ότι δεν είχε συνταχθεί με τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών που αποφασίζονταν, οργανώνονταν και ελέγχονταν σ' αυτές, χωρίς να παρέχει ενδείξεις προς στήριξη αυτού του ισχυρισμού.
- 20 Συναφώς, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στη σκέψη 111, ότι η Anic είχε υποστηρίξει, πρώτον, ότι η συμμετοχή της στις συναντήσεις ήταν καθαρά παθητική και, δεύτερον, ότι δεν ελάμβανε υπόψη τα αποτελέσματα των συναντήσεων για να καθορίζει την τιμολογιακή της πολιτική στην αγορά. Εθεώρησε, στη σκέψη 112, ότι κανένα από τα δύο αυτά επιχειρήματα δεν ενίσχυε τον ισχυρισμό της Anic ότι δεν είχε συνταχθεί με τις συμφωνηθείσες πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών: βάσει των διαπιστώσεων του Πρωτοδικείου σχετικά με τη συμμετοχή της Anic στις συναντήσεις, το πρώτο επιχείρημα δεν εύρισκε πραγματικό έρεισμα. Το δεύτερο επιχείρημα, και αν ακόμη εύρισκε πραγματικό έρεισμα, θα μπορούσε, το πολύ, να αποδείξει ότι η Anic δεν είχε

θέσει σε εφαρμογή τα αποτελέσματα των συναντήσεων. Εξ άλλου, κατά τη σκέψη 113, έστω και αν η Επιτροπή δεν μπόρεσε να βρει οδηγίες καθορισμού τιμών προερχόμενες από την Anic και δεν διέθετε, έτσι, απόδειξη για το ότι αυτή είχε θέσει σε εφαρμογή τις επίδικες πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών ή για το ότι υπήρχε παράλληλη συμπεριφορά, το στοιχείο αυτό ουδόλως αναιρούσε τη συμμετοχή της Anic στις πρωτοβουλίες αυτές.

- 21 Στη σκέψη 114, το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι η Επιτροπή καλώς είχε συναγάγει από την απάντηση της ICI στην αίτηση παροχής πληροφοριών ότι οι πρωτοβουλίες εντάσσονταν σε σύστημα καθορισμού επιδιωκόμενων τιμών.
- 22 Το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 115, ότι η Επιτροπή είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών πολυπροπυλενίου μεταξύ των οποίων είχε επέλθει σύμπτωση βουλήσεων σχετικά με τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών που μνημονεύονται στις αιτιολογικές σκέψεις 29 έως 39 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» και ότι αυτές εντάσσονταν στο πλαίσιο συστήματος. Εφόσον, όμως, δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον τη συμμετοχή της Anic στις περιοδικές συναντήσεις κατά το δεύτερο ήμισυ του 1982, η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον τη συμμετοχή της Anic στην πρωτοβουλία καθορισμού τιμών που μνημονεύεται στις αιτιολογικές σκέψεις 40 έως 46 της εν λόγω αποφάσεως.

Τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της θέσεως σε εφαρμογή των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών

- 23 Στη σκέψη 121, το Πρωτοδικείο εθεώρησε ότι η απόφαση «πολυπροπυλένιο» έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι προσήπτε σε καθέναν από τους παραγωγούς ότι, σε διάφορες χρονικές στιγμές κατά τη διάρκεια συναντήσεων, είχαν συναποδεχθεί με τους λοιπούς παραγωγούς ένα σύνολο μέτρων που αποσκοπούσαν στη δημιουργία συνθηκών που θα ευνοούσαν την αύξηση των τιμών, ιδίως μειώνοντας τεχνητά την προσφορά του πολυπροπυλενίου· η εκτέλεση αυτού του συνόλου μέτρων είχε επιμεριστεί, με κοινή συμφωνία των διαφόρων παραγωγών, ανάλογα με τη συγκεκριμένη θέση του καθενός. Στη σκέψη 122, το Πρωτοδικείο υπέμνησε ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic είχε μετάσχει στις συναντήσεις κατά

τις οποίες είχε συνομολογηθεί αυτό το σύνολο μέτρων και ότι, επομένως, δεν είχε αποδείξει ούτε ότι η Anic είχε συμφωνήσει με αυτό.

- 24 Κατά τη σκέψη 123, έπεται, πρώτον, ότι η συμμετοχή της Anic στο σύστημα «account management» δεν είχε αποδειχθεί επαρκώς κατά νόμον. Έστω και αν η Επιτροπή ανέφερε, με το υπόμνημα αντικρούσεως της, ότι ουδέποτε ισχυρίστηκε ότι η Anic έφερε ευθύνη ως προς αυτήν την πτυχή, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι ένας τέτοιος περιορισμός των αιτιάσεων που αποδόθηκαν στην Anic δεν προέκυπτε ούτε από την απόφαση «πολυπροπυλένιο» ούτε από τις ανακοινώσεις των αιτιάσεων. Δεύτερον, κατά τη σκέψη 124, ούτε η συμμετοχή της Anic σε μέτρα περιορισμού της παραγωγής αποδείχθηκε επαρκώς κατά νόμον.
- 25 Στη σκέψη 127, το Πρωτοδικείο κατέληξε ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών πολυπροπυλενίου μεταξύ των οποίων είχε επέλθει σύμπτωση βουλήσεων σχετικά με μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της θέσεως σε εφαρμογή των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών, κατά το μέτρο που η απόφαση της απέδιδε την αιτίαση αυτή.

Ποσότητες-στόχοι και ποσοτώσεις

- 26 Το Πρωτοδικείο κατ' αρχάς υπέμνησε, στη σκέψη 147, ότι η Anic μετείχε τακτικά, από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979 μέχρι τα μέσα του 1982, στις περιοδικές συναντήσεις των παραγωγών πολυπροπυλενίου, κατά τις οποίες γίνονταν συζητήσεις σχετικά με τον όγκο των πωλήσεων των διαφόρων παραγωγών και ανταλλάσσονταν σχετικώς πληροφορίες.
- 27 Στη σκέψη 148, το Πρωτοδικείο επεσήμανε ότι, παράλληλα προς τη συμμετοχή αυτή, το όνομα της Anic περιεχόταν σε διαφόρους πίνακες που αποκαλύφθηκαν στις εγκαταστάσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου, από το περιεχόμενο των οποίων προέκυπτε σαφώς ότι σκοπός τους ήταν ο ορισμός επιδιωκόμενου όγκου πωλήσεων. Ορθώς, επομένως, η Επιτροπή είχε θεωρήσει ότι το περιεχόμενο των πινάκων

αυτών — που πρέπει να είχαν καταρτιστεί βάσει πληροφοριών προερχομένων από τους παραγωγούς και όχι βάσει των στατιστικών του συστήματος Fides — είχε δοθεί, καθ' όσον την αφορούσε, από την Anic στο πλαίσιο των συναντήσεων.

- 28 Στη σκέψη 149, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η ορολογία που εχρησιμοποιείτο στα διάφορα σχετικά με τα έτη 1979 και 1980 έγγραφα, τα οποία προσκόμισε η Επιτροπή δικαιολογούσαν το συμπέρασμα ότι είχε όντως επέλθει σύμπτωση των βουλήσεων των παραγωγών.
- 29 Όσον αφορά ειδικότερα το 1979, το Πρωτοδικείο επεσήμανε, στη σκέψη 150, ότι τα πρακτικά της συνάντησης της 26ης και 27ης Σεπτεμβρίου 1979 και ο πίνακας «Producers' Sales to West Europe», που κατασχέθηκε στην ICI, ανέφεραν ότι το σύστημα ποσοτώσεων που είχε προβλεφθεί αρχικά για το 1979 έπρεπε να καταστεί αυστηρότερο για τους τρεις τελευταίους μήνες του έτους αυτού.
- 30 Στη σκέψη 151, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι ο καθορισμός, για το 1980, επιδιωκόμενου όγκου πωλήσεων για ολόκληρο το έτος προέκυπτε από τον πίνακα με ημερομηνία 26 Φεβρουαρίου 1980, που βρέθηκε στην Atochem SA, καθώς και από τα πρακτικά των συναντήσεων του Ιανουαρίου 1981, τα οποία επιβεβαίωνε ένας πίνακας με ημερομηνία 8 Οκτωβρίου 1980 που συνέκρινε, για κάθε παραγωγό, την ονομαστική ικανότητα παραγωγής προς την ποσόστωση για το 1980.
- 31 Στις σκέψεις 152 έως 157, το Πρωτοδικείο επεσήμανε ότι, για το 1981, προσήπτετο στους παραγωγούς ότι συμμετείχαν στις διαπραγματεύσεις με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας ποσοτώσεων, ότι ανακοίνωσαν τις «φιλοδοξίες» τους, ότι συμφώνησαν, ως προσωρινό μέτρο, να μειώσουν, κατά τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 1981, τις μηνιαίες τους πωλήσεις στο $\frac{1}{12}$ του 85 % του «στόχου» που είχαν συμφωνήσει για το 1980, ότι δεσμεύτηκαν να τηρήσουν, κατά το υπόλοιπο διάστημα του έτους, την ίδια θεωρητική ποσόστωση με εκείνη του προηγούμενου έτους, ότι γνωστοποιούσαν, κάθε μήνα, κατά τις συναντήσεις, τις πωλήσεις τους και, τέλος, ότι έλεγχαν αν οι πωλήσεις τους ήταν εντός των ορίων της θεωρητικής ποσοτώσεως που είχαν καθορίσει. Κατά το Πρωτοδικείο, την ύπαρξη των εν λόγω διαπραγματεύσεων και τη γνωστοποίηση των «φιλοδοξιών» πιστοποιούσαν διάφορα αποδεικτικά στοιχεία,

όπως πίνακες και ένα εσωτερικό σημείωμα της ICI· η συναποδοχή προσωρινών μέτρων κατά τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 1981, προέκυπτε από τα πρακτικά των συναντήσεων του Ιανουαρίου 1981· το γεγονός ότι οι παραγωγοί όρισαν στον εαυτό τους, για το υπόλοιπο διάστημα του έτους, την ίδια θεωρητική ποσοτώση με εκείνη του προηγούμενου έτους και ότι έλεγχαν την τήρηση αυτής της ποσοτώσεως, ανταλλάσσοντας κάθε μήνα αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τις πωλήσεις τους, αποδεικνύεται από τον συνδυασμό ενός πίνακα με ημερομηνία 20 Δεκεμβρίου 1981, ενός αχρονολόγητου πίνακα τιτλοφορούμενου «Scarti per società» που ανευρέθηκε στην ICI και ενός αχρονολόγητου πίνακα που επίσης ανευρέθηκε στην ICI. Κατά το Πρωτοδικείο, η συμμετοχή της Anic στις διάφορες αυτές δραστηριότητες προέκυπτε από τη συμμετοχή της στις συναντήσεις κατά τις οποίες συντελέστηκαν οι πράξεις αυτές και από τη μνεία του ονόματός της στα διάφορα προαναφερθέντα έγγραφα.

- 32 Στις σκέψεις 158 έως 160, το Πρωτοδικείο επεσήμανε ότι, για το 1982, προσήπτετο στους παραγωγούς ότι μετείχαν στις διαπραγματεύσεις με σκοπό να καταλήξουν σε συμφωνία ποσοτώσεων, ότι γνωστοποίησαν τις ποσότητες που φιλοδοξούσαν να πωλήσουν· ότι, μη επιτευχθείσης οριστικής συμφωνίας, ανακοίνωναν κατά τις συναντήσεις τα αριθμητικά στοιχεία των μηνιαίων πωλήσεών τους του πρώτου εξαμήνου, συγκρίνοντάς τα προς το ποσοστό που είχαν καταγράψει κατά το προηγούμενο έτος, και ότι, κατά το δεύτερο εξάμηνο, προσπάθησαν να περιορίσουν τις μηνιαίες πωλήσεις τους στο συνολικό ποσοστό της αγοράς που είχαν πραγματοποιήσει κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους αυτού. Κατά το Πρωτοδικείο, την ύπαρξη των εν λόγω διαπραγματεύσεων και τη γνωστοποίηση των «φιλοδοξιών» πιστοποιούσε ένα έγγραφο τιτλοφορούμενο «Scheme for discussions “quota system 1982”», ένα σημείωμα της ICI τιτλοφορούμενο «Polypropylene 1982, Guidelines», ένας πίνακας με ημερομηνία 17 Φεβρουαρίου 1982 και ένας πίνακας συντεταγμένος στα ιταλικά που συνιστούσε μια περίπλοκη πρόταση· τα μέτρα που ελήφθησαν κατά το πρώτο εξάμηνο του 1982 αποδεικνύονταν από τα πρακτικά της συναντήσεως της 13ης Μαΐου 1982· την εκτέλεση αυτών των μέτρων πιστοποιούσαν τα πρακτικά της συναντήσεως της 9ης Ιουνίου, της 20ής και 21ης Ιουλίου και της 20ής Αυγούστου 1982.
- 33 Το Πρωτοδικείο διαπίστωσε επίσης, στη σκέψη 161, ότι, όσον αφορά το 1981 και το πρώτο εξάμηνο του 1982, ορθώς η Επιτροπή είχε συναγάγει από την αμοιβαία επιτήρηση που ασκούσαν, κατά τις περιοδικές συναντήσεις, επί της εφαρμογής ενός συστήματος περιορισμού των μηνιαίων πωλήσεων δι’ αναγωγής σε προγενέστερη περίοδο ότι το σύστημα αυτό το είχαν συναποδεχθεί οι μετέχοντες στις συναντήσεις.
- 34 Το Πρωτοδικείο προσέθεσε, στη σκέψη 162, ότι, λόγω ταυτότητας σκοπού των διαφόρων μέτρων περιορισμού του όγκου των πωλήσεων — που συνίστατο στη

μείωση της πίεσεως που ασκούσε η υψηλότερη προσφορά πάνω στις τιμές —, ορθώς η Επιτροπή είχε συναγάγει ότι τα μέτρα αυτά εντάσσονταν στο πλαίσιο συστήματος ποσοτώσεων.

35 Το Πρωτοδικείο εθεώρησε, στις σκέψεις 163 έως 166, ότι τα επιχειρήματα της Anic δεν ήταν ικανά να κλονίσουν τις σχετικές με τα πραγματικά περιστατικά διαπιστώσεις της Επιτροπής. Πρώτον, τα πρακτικά συναντήσεων διέψευδαν τον ισχυρισμό ότι τα προσκομισθέντα από την Επιτροπή έγγραφα προέρχονταν από τρίτους και δεν ήταν απόρροια συζητήσεων μεταξύ παραγωγών. Δεύτερον, και αν ακόμη ήταν αποδεδειγμένο ότι η Anic είχε χρησιμοποιήσει στο μέγιστο την παραγωγική της ικανότητα, αυτό θα μπορούσε, το πολύ, να αποδείξει ότι δεν είχε τηρήσει όσα είχε συμφωνήσει. Τρίτον, η ενιαία μνεία Anic/SIR σε πολυάριθμα έγγραφα δεν αναιρούσε την αποδεικτική αξία των εγγράφων αυτών, που ήταν όλα μεταγενέστερα του Νοεμβρίου του 1980, αφότου ελετράπη στην ENI, εταιρία στην οποία ανήκε η Anic, να αναλάβει την εντολή της διαχειρίσεως της SIR, οπότε οι εταιρίες αυτές είχαν παύσει να είναι ανταγωνιστικές.

36 Αντιθέτως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στις σκέψεις 167 και 169, ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic είχε λάβει μέρος στα μέτρα περιορισμού του όγκου πωλήσεων για το δεύτερο εξάμηνο του 1982, εφόσον είχε παύσει να μετέχει στις συναντήσεις από τα μέσα του 1982, ο δε περιορισμός των μηνιαίων πωλήσεων ήταν αρρήκτως συνδεδεμένος με τον κατασταλακτικό έλεγχο, που ασκούνταν κατά τις συναντήσεις, για το αν τα πράγματι καταγραφέντα αριθμητικά στοιχεία αντιστοιχούσαν με εκείνα που θα έπρεπε θεωρητικά να είχαν επιτευχθεί. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι τη διαπίστωση αυτή επερωάννυε το γεγονός ότι τα πρακτικά των συναντήσεων της 6ης Οκτωβρίου και της 2ας Δεκεμβρίου 1982, κατά τις οποίες ελέγχθηκε η εφαρμογή του περιορισμού των μηνιαίων πωλήσεων, ανέφεραν ότι η Anic δεν είχε λάβει μέρος στον έλεγχο αυτόν.

37 Τέλος, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στις σκέψεις 169 και 170, ότι προσήπτετο στην Anic ότι είχε μετάσχει, κατά το τελευταίο τρίμηνο του 1982, σε συμφωνία

ποσοτώσεων για το 1983 και ότι, έτσι, εξακολούθησε να συμμετέχει στις συμφωνίες που κάλυπταν τουλάχιστον το πρώτο τρίμηνο του 1983, παρ' όλο που είχε παύσει να μετέχει στις συναντήσεις κατά τα μέσα ή τα τέλη του 1982. Από τις σκέψεις 171 έως 174 προκύπτει ότι η Anic δεν μπορούσε σχετικώς να ισχυρίζεται ότι μια τέτοια συμμετοχή ήταν απίθανη, διότι κατά τον χρόνο εκείνον, είχε αποχωρήσει από την αγορά του πολυπροπυλενίου και τούτο ιδίως διότι η Επιτροπή ορθώς είχε συμπεράνει από την απάντηση της Anic στην αίτηση παροχής πληροφοριών ότι εξακολούθησε να είναι παρούσα στην αγορά του πολυπροπυλενίου μέχρι τον Απρίλιο του 1983. Επομένως, κατά το Πρωτοδικείο, δεν ήταν απίθανο να γνωστοποίησε η Anic στους άλλους παραγωγούς, στα τέλη του 1982, τις προσδοκίες της εν όψει του καθορισμού ποσοτώσεων για το πρώτο τρίμηνο του 1983, οπότε έπρεπε να εξεταστεί αν η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον το στοιχείο αυτό.

38 Ως προς το ζήτημα αυτό, το Πρωτοδικείο επεσήμανε, στις σκέψεις 175 έως 177, ότι η Επιτροπή, από την πλευρά της, δικαιολογημένα είχε στηριχτεί σε ένα χειρόγραφο σημείωμα, συντεταγμένο από έναν υπάλληλο της ICI και φέρον ημερομηνία 28 Οκτωβρίου 1982, το οποίο εξέφραζε τις προσδοκίες της Anic σχετικά με τον όγκο πωλήσεων και τις προτάσεις της για τις ποσοτώσεις που θα έπρεπε να καθοριστούν για τους άλλους παραγωγούς, πράγμα όμως που, κατά το Πρωτοδικείο, έπρεπε να θεωρηθεί ως μεμονωμένη πράξη συμμετοχής στις διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό ποσοτώσεων για το πρώτο τρίμηνο του 1983.

39 Το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 178, ότι η Επιτροπή είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον αφενός μεν ότι η Anic συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών πολυπροπυλενίου μεταξύ των οποίων είχε επέλθει σύμπτωση βουλήσεων όσον αφορά τον επιδιωκόμενο όγκο πωλήσεων για τα έτη 1979 και 1980 και τον περιορισμό των μηνιαίων πωλήσεών τους δι' αναγωγής σε προγενέστερη περίοδο για το 1981 και το πρώτο εξάμηνο του 1982, στοιχεία μνημονευόμενα στην απόφαση «πολυπροπυλένιο» και εντασσόμενα σε σύστημα ποσοτώσεων, αφετέρου δε ότι, στα τέλη Οκτωβρίου του 1982, η Anic είχε γνωστοποιήσει στην ICI τις προσδοκίες της σχετικά με τον όγκο πωλήσεων για το πρώτο τρίμηνο του 1983. Αντιθέτως, η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών πολυπροπυλενίου μεταξύ των οποίων είχε επέλθει σύμπτωση βουλήσεων όσον αφορά τον περιορισμό των μηνιαίων πωλήσεών τους δι' αναγωγής σε προγενέστερη περίοδο για το δεύτερο εξάμηνο του 1982.

Επί της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης

Νομικός χαρακτηρισμός

- 40 Το Πρωτοδικείο παρέτηρησε, στις σκέψεις 196 και 197 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε χαρακτηρίσει κάθε πραγματικό στοιχείο είτε, κυρίως, ως συμφωνία είτε, επικουρικός, ως εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Στη σκέψη 198, παραπέμποντας στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397), και της 29ης Οκτωβρίου 1980, 209/78 έως 215/78 και 218/78, Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 207), το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι, για να υφίσταται συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αρκεί οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκδηλώσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφέρονται στην αγορά κατά ορισμένο τρόπο. Επομένως, δικαιολογημένα η Επιτροπή χαρακτήρισε ως συμφωνία τη σύμπτωση βουλήσεων που είχε επέλθει μεταξύ της Anic και των άλλων παραγωγών πολυπροπυλενίου, η οποία αφορούσε πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών, επιδιωκόμενο όγκο πωλήσεων για το 1979 και το 1980 και μέτρα περιορισμού των μηνιαίων πωλήσεων δι' αναγωγής σε προηγούμενη περίοδο για το 1981 και το πρώτο εξάμηνο του 1982.
- 41 Για τον ορισμό της έννοιας της εναρμονισμένης πρακτικής, το Πρωτοδικείο αναφέρθηκε, στη σκέψη 199, στην απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1975, σ. 507). Στην προκειμένη υπόθεση, διαπίστωσε, στη σκέψη 200, ότι η Anic είχε μετάσχει σε συναντήσεις που είχαν ως αντικείμενο τον καθορισμό επιδιωκόμενων τιμών και επιδιωκόμενου όγκου πωλήσεων και κατά τις οποίες ανταλλάσσονταν μεταξύ ανταγωνιστών σχετικές πληροφορίες και ότι κατά τον τρόπο αυτό, μετείχε, σε διαβούλευση που είχε ως αντικείμενο να επηρεάζει τη συμπεριφορά των παραγωγών στην αγορά και να αποκαλύπτει τη συμπεριφορά που κάθε παραγωγός είχε κατά νουν να τηρήσει ο ίδιος στην αγορά. Το Πρωτοδικείο προσέθεσε, στη σκέψη 201, ότι η Anic όχι μόνον είχε επιδιώξει να άρει προληπτικά την αβεβαιότητα σχετικά με τη μελλοντική συμπεριφορά των ανταγωνιστών της, αλλά και ότι κατ' ανάγκην ελάμβανε, άμεσα ή έμμεσα, υπόψη τις πληροφορίες που συνέλεγε κατά τις συναντήσεις αυτές, για να καθορίσει την πολιτική που θα ακολουθούσε στην αγορά. Ομοίως, κατά το Πρωτοδικείο, και οι ανταγωνιστές της ασφαλώς ελάμβαναν υπόψη, άμεσα ή έμμεσα, τις πληροφορίες που τους απεκάλυπτε η Anic σχετικά με τη συμπεριφορά που είχε

αποφασίσει ή που είχε κατά νουν να τηρήσει η ίδια στην αγορά, για να καθορίσουν την πολιτική που θα ακολουθούσαν στην αγορά. Το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 202, ότι δικαιολογημένα η Επιτροπή είχε χαρακτηρίσει, ως εκ του αντικειμένου τους, επικουρικούς ως εναρμονισμένη πρακτική, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου, στις οποίες μετείχε η Apic από τα τέλη 1978 ή τις αρχές του 1979 μέχρι τα μέσα του 1982, καθώς και την εκ μέρους της Apic γνωστοποίηση στην ICI, στα τέλη Οκτωβρίου του 1982, των προσδοκιών της σχετικά με τον όγκο πωλήσεων για το πρώτο τρίμηνο του 1983.

42 Όσον αφορά την ύπαρξη ενιαίας παραβάσεως, που, στο άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», χαρακτηρίζεται ως «συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική», αφού υπενθύμισε, στη σκέψη 203, ότι οι διάφορες εναρμονισμένες πρακτικές και συμφωνίες εντάσσονταν, στην προκειμένη περίπτωση, λόγω ταυτότητας αντικειμένου, σε συστήματα περιοδικών συναντήσεων, καθορισμού επιδιωκόμενων τιμών και ποσοτώσεων, το Πρωτοδικείο τόνισε, στη σκέψη 204, ότι τα συστήματα αυτά εντάσσονταν σε σειρά προσπαθειών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων που επεδίωκαν έναν και τον αυτό οικονομικό σκοπό: τη νόθευση της φυσιολογικής εξελίξεως των τιμών στην αγορά πολυπροπυλενίου. Κατά το Πρωτοδικείο, θα ήταν, επομένως, τεχνητή η απόπειρα να υποδιαιεσθεί αυτή η συνεχής συμπεριφορά, που χαρακτηριζόταν από έναν και τον αυτό σκοπό, αναλυόμενη σε πλείονες και χωριστές παραβάσεις. Συγκεκριμένα, η Apic ελάμβανε μέρος — επί σειράν ετών — σε ολοκληρωμένο σύνολο συστημάτων, συνιστών ενιαία παράβαση, η οποία συγκεκριμενοποιήθηκε προοδευτικά τόσο με συμφωνίες όσο και με αθέμιτες εναρμονισμένες πρακτικές.

43 Συνεπώς, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στη σκέψη 205, ότι η Επιτροπή δικαιολογημένα είχε χαρακτηρίσει την ενιαία αυτή παράβαση ως «συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική», κατά το μέτρο που η παράβαση αυτή εμπειρείχε ταυτόχρονα στοιχεία που έπρεπε να χαρακτηριστούν ως «συμφωνίες» και στοιχεία που έπρεπε να χαρακτηριστούν ως «εναρμονισμένες πρακτικές». Κατά το Πρωτοδικείο, ενώπιον μιας σύνθετης παραβάσεως, ο διπλός χαρακτηρισμός, τον οποίο χρησιμοποίησε στο άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» η Επιτροπή, δεν έπρεπε να νοείται ως χαρακτηρισμός προϋποθέτων ταυτόχρονα και σωρευτικά την απόδειξη του ότι καθένα από τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά εμφανίζει τα συστατικά στοιχεία και της συμφωνίας και της εναρμονισμένης πρακτικής, αλλ' ως προσδιορίζων ένα σύνθετο όλον, που περιέχει πραγματικά στοιχεία, ορισμένα από τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως συμφωνίες και άλλα ως εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, το οποίο δεν προβλέπει κάποιον ειδικό χαρακτηρισμό γι' αυτού του είδους τη σύνθετη παράβαση. Σύμφωνα, άλλωστε, με τη σκέψη 206, η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η δράση της

Ανις συνεκέντρωνε καθένα από τα συστατικά στοιχεία της παραβάσεως αυτής, καθ' όσον χρόνο αυτή συμμετείχε στο σύστημα περιοδικών συναντήσεων παραγωγών πολυπροπυλενίου· δεν της καταλόγισε, επομένως, την ευθύνη για τη συμπεριφορά άλλων παραγωγών.

Το αποτέλεσμα περιορισμού του ανταγωνισμού

- 44 Σχετικά με την επιχειρηματολογία της Ανις, που πειράθηκε ν' αποδείξει ότι η συμμετοχή της στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου εστερείτο αντιθέτου προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματος, το Πρωτοδικείο υπέμνησε, στη σκέψη 215, ότι οι συναντήσεις αυτές είχαν, ούτως ή άλλως, ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς, ιδίως διά του καθορισμού επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων, οπότε η συμμετοχή της στις συναντήσεις αυτές δεν εστερείτο αντικειμένου αντιβαίνοντος προς τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Έκρινε άλλωστε, στη σκέψη 216, ότι δεν είχε σημασία αν η ατομική συμμετοχή της Ανις στην παράβαση ήταν ή όχι ικανή να περιορίσει τον ανταγωνισμό, αλλ' αν η παράβαση, στην οποία αυτή συμμετείχε με άλλους, ήταν ικανή να τον περιορίσει. Το Πρωτοδικείο επεσήμανε ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις κατείχαν το σύνολο σχεδόν της αγοράς αυτής, πράγμα που καθιστούσε πρόδηλο ότι η παράβαση την οποία συνδιέπραξαν ήταν όντως ικανή να περιορίσει τον ανταγωνισμό.

Ο επηρεασμός του μεταξύ των κρατών μελών εμπορίου

- 45 Το Πρωτοδικείο παρατήρησε, στη σκέψη 223, ότι, υπό το πρίσμα του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η Επιτροπή δεν είχε υποχρέωση ν' αποδείξει ότι η συμμετοχή της Ανις σε συμφωνία και σε εναρμονισμένη πρακτική είχε ασκήσει αισθητή επιρροή στο μεταξύ κρατών μελών εμπόριο, αλλά μόνον ότι οι συμφωνίες και οι εναρμονισμένες πρακτικές ήσαν ικανές να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Συναφώς, και υπενθυμίζοντας την προαναφερθείσα απόφαση Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι, εν προκειμένω, οι περιορισμοί του ανταγωνισμού ήσαν όντως ικανοί να εκτρέψουν τα εμπορικά ρεύματα από την κατεύθυνση που θα ελάμβαναν διαφορετικά. Σύμφωνα, άλλωστε, με τη σκέψη 224, η Ανις δεν μπορούσε να επικαλείται το μικρό για την αγορά μέγεθός

της, άπαξ η παράβαση την οποία συνδιέπραξε με άλλους ήταν ικανή να επηρεάσει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο. Το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 225, ότι η Επιτροπή είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η παράβαση στην οποία είχε μετάσχει η Anic ήταν ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, χωρίς να είναι αναγκαίο ν' αποδείξει και ότι η ατομική συμμετοχή της Anic είχε όντως επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

- 46 Στη σκέψη 227, το Πρωτοδικείο συνεπέρανε από τα προεκτεθέντα, πρώτον, ότι οι διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών στις οποίες προέβη η Επιτροπή εις βάρος της Anic για το προ του τέλους του 1978 ή των αρχών του 1979, καθώς και για το μετά τα τέλη Οκτωβρίου του 1982 χρονικό διάστημα, δεν αποδείχθηκαν επαρκώς κατά νόμον· επομένως, το άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» έπρεπε να ακυρωθεί, κατά το μέτρο που διαπίστωνε ότι η Anic συμμετείχε στην παράβαση κατά τα χρονικά αυτά διαστήματα. Δεύτερον, δεν αποδείχθηκαν επαρκώς κατά νόμον οι διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών στις οποίες προέβη η Επιτροπή εις βάρος της Anic για το μετά τα μέσα του 1982 χρονικό διάστημα όσον αφορά τη συμμετοχή της στο σύστημα των περιοδικών συναντήσεων παραγωγών πολυπροπυλενίου, στις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών, καθώς και στον περιορισμό των μηνιαίων πωλήσεων δι' αναγωγής σε προγενέστερη περίοδο· το Πρωτοδικείο, επομένως, έκρινε ότι το άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» έπρεπε να ακυρωθεί, κατά το μέτρο που διαπίστωνε τη συμμετοχή αυτή. Τρίτον, δεν αποδείχθηκαν επαρκώς κατά νόμον ούτε οι διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών στις οποίες προέβη η Επιτροπή εις βάρος της Anic όσον αφορά τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών· επομένως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» έπρεπε να ακυρωθεί, κατά το μέτρο που διαπίστωνε ότι η Anic είχε λάβει μέρος στα μέτρα αυτά. Κατά τα λοιπά, οι αιτιάσεις της Anic σχετικά με τις διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών και την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, στις οποίες προέβη με την ίδια απόφαση η Επιτροπή, έπρεπε, κατά το Πρωτοδικείο, να απορριφθούν.

Περί της δυνατότητας καταλογισμού της παραβάσεως στην Anic

- 47 Αποφαινόμενο επί του σχετικού με το καταλογιστόν της παραβάσεως επιχειρήματος της Anic ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να καταλογίσει ένα μέρος της διαπραχθείσας παραβάσεως σε άλλους Ιταλούς παραγωγούς — τη Monte και τη SIR — με τους οποίους είχε συνεργασθεί η Anic κατόπιν αναδιαρθρώσεων, το Πρωτοδικείο υπέμνησε, πρώτον, στις σκέψεις 235 και 236, ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, της

Συνθήκης απευθύνεται σε οικονομικές ενότητες συγκροτούμενες από σύνολα υλικών και ανθρώπινων στοιχείων και ότι, άπαξ αποδειχθεί η ύπαρξη παραβάσεως, πρέπει να προσδιορίζεται το φυσικό ή το νομικό πρόσωπο που ευθυνόταν για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως.

- 48 Δεύτερον, το Πρωτοδικείο επεσήμανε, στη σκέψη 237, ότι, σε περίπτωση που το ευθυνόμενο για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως πρόσωπο έχει παύσει να υφίσταται νομικά, πρέπει, πρώτα απ' όλα, να εντοπιστεί το σύνολο των υλικών και των ανθρώπινων στοιχείων που συνέδραμαν στη διάπραξη της παραβάσεως, για να εντοπιστεί, στη συνέχεια, το πρόσωπο που κατέστη υπεύθυνο της εκμεταλλεύσεως αυτού του συνόλου, ώστε να αποφεύγεται η αδυναμία επιρροίσεως της ευθύνης στην επιχείρηση, η οποία θα ανέκυπτε λόγω εκλείψεως του προσώπου που ευθυνόταν για την εκμετάλλευσή της κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως.
- 49 Στην περίπτωση της Anic, το Πρωτοδικείο παρατήρησε, στις σκέψεις 238 έως 242, ότι το νομικό πρόσωπο που ευθυνόταν για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως εξακολούθησε να υφίσταται κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής και ότι ορθώς, επομένως, η τελευταία τού καταλόγισε την παράβαση. Το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι η περίπτωση της Saga Petrokjemī, την οποία επικαλέστηκε η Anic, ήταν διαφορετική, διότι το νομικό πρόσωπο που ευθυνόταν για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως είχε παύσει να υφίσταται κατόπιν της συγχωνεύσεώς της με τη Statoil. Όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι καταλογίστηκαν στην Anic πράξεις της SIR, το Πρωτοδικείο επεσήμανε ότι η παράβαση είχε αποδειχθεί εις βάρος της Anic βάσει των δικών της ενεργειών και μόνον και ότι η Επιτροπή είχε δηλώσει ότι τυχόν διαπραχθείσες από τη SIR παραβάσεις θα έπρεπε να είχαν καταλογιστεί στην ίδια την επιχείρηση αυτή, αλλ' ότι λόγοι σκοπιμότητας την οδήγησαν να μη κινήσει διαδικασία κατά της επιχειρήσεως αυτής.

Περί του ύψους του προστίμου

- 50 Στις σκέψεις 259 έως 261, το Πρωτοδικείο, αφού διαπίστωσε ότι, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του, η διάρκεια της παραβάσεως ήταν βραχύτερη από εκείνην που είχε

διαπιστώσει η Επιτροπή, έκρινε ότι, γι' αυτόν τον λόγο, το ύψος του προστίμου έπρεπε να μειωθεί.

- 51 Ως προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στις σκέψεις 264 και 265, ότι η Επιτροπή είχε αποδείξει ορθώς τον ρόλο τον οποίο διαδραμάτισε η Anic καθ' όσον χρόνο συμμετείχε στην παράβαση και ορθώς βασίστηκε σ' αυτόν τον ρόλο για τον υπολογισμό του προστίμου. Εξ άλλου, κατά το Πρωτοδικείο, τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά — και ιδίως ο καθορισμός επιδιωκομένων τιμών και επιδιωκομένου όγκου πωλήσεων —, με την εγγενή τους σοβαρότητα αποκάλυπταν ότι η Anic δεν είχε ενεργήσει από απειρισκεψία, ούτε καν από αμέλεια, αλλά εκ προθέσεως.
- 52 Αποφαινόμενο επί του επιχειρήματος της Anic ότι η Επιτροπή δεν εξετίμησε ορθώς το μέγεθός της στην αγορά κατά την επιμέτρηση του προστίμου, το Πρωτοδικείο έκρινε, στις σκέψεις 269 έως 275, ότι η Επιτροπή αφενός μεν είχε ορίσει τα κριτήρια καθορισμού της τάξεως μεγέθους των προστίμων που θα επέβαλλε στις αποδέκτριες της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» επιχειρήσεις (αιτιολογική σκέψη 108 αυτής), που δικαιολογούσαν επαρκώς την τάξη μεγέθους των επιβληθέντων προστίμων, αφετέρου δε είχε ορίσει τα κριτήρια με τα οποία θα στάθμιζε ακριβοδίκαια τα πρόστιμα που θα επέβαλλε σε καθεμιά απ' αυτές τις επιχειρήσεις (αιτιολογική σκέψη 109 της εν λόγω αποφάσεως). Όσον αφορά την τελευταία αυτή κατηγορία κριτηρίων, τα οποία έκρινε πρόσφορα και επαρκή, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι, για να καθορίσει το ύψος του προστίμου που θα επέβαλλε σε κάθε μια από τις επιχειρήσεις, η Επιτροπή είχε όντως αναφερθεί στο μέγεθός τους εντός της κοινοτικής αγοράς πολυπροπυλενίου. Κατά το Πρωτοδικείο, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν μνημόνευσε, στην απόφαση «πολυπροπυλένιο», τα σχετικά αριθμητικά στοιχεία τα οποία έλαβε υπόψη δεν ήταν ικανό να πλήξει τη νομιμότητα της αποφάσεως, δεδομένου ότι, κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία, η Επιτροπή προσκόμισε τα αριθμητικά στοιχεία που έπρεπε, χωρίς να αμφισβητηθεί η ακρίβειά τους από την Anic. Κατά το Πρωτοδικείο, επομένως, ορθώς είχε εκτιμήσει η Επιτροπή, προς επιμέτρηση του προστίμου, το μέγεθος της Anic εντός της κοινοτικής αγοράς πολυπροπυλενίου.
- 53 Δεδομένου ότι η Anic ισχυρίστηκε ότι η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη τα αποτελέσματα της παραβάσεως, και ιδίως την πραγματική της συμπεριφορά στην αγορά, τόσο από άποψη τιμών όσο και από άποψη όγκου πωλήσεων, συμπεριφορά που μπορούσε να εξηγηθεί ασχέτως οποιασδήποτε συμμετοχής σε συμφωνίες ή σε εναρμονισμένες πρακτικές, ή, επικουρικώς, ότι η ενδεχόμενη συμμετοχή της ουδεμία επίδραση είχε ασκήσει στον ανταγωνισμό και στις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στη σκέψη 279, ότι η Επιτροπή είχε διακρίνει δύο είδη αποτελεσμάτων: αφενός μεν τις οδηγίες καθορισμού τιμών τις οποίες απηύθυναν στα τμήματα πωλήσεών τους οι παραγωγοί· αφετέρου δε την εξέλιξη των τιμών που χρεώνονταν στους διαφόρους πελάτες. Κατά τη σκέψη 280, το πρώτο

είδος αποτελεσμάτων αποδείχθηκε από την Επιτροπή επαρκώς κατά νόμον, βάσει πολυαριθμων οδηγιών καθορισμού τιμών που έδιναν οι διάφοροι παραγωγοί. Ως προς το δεύτερο είδος αποτελεσμάτων, το Πρωτοδικείο επεσήμανε, στη σκέψη 281, ότι, όπως προέκυπτε από την απόφαση «πολυπροπυλένιο», η Επιτροπή είχε όντως, προς μετρίασμό του ύψους των ποινών, λάβει υπόψη το γεγονός ότι οι πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών δεν είχαν, εν γένει, επιτύχει πλήρως τον στόχο τους και ότι δεν υπήρχε κανένα μέτρο καταναγκασμού ικανό να διασφαλίσει την τήρηση των ποσοστώσεων ή των λοιπών διακανονισμών. Το Πρωτοδικείο κατέληξε, στις σκέψεις 282 και 283, ότι η Επιτροπή — καλώς — είχε λάβει πλήρως υπόψη το πρώτο είδος αποτελεσμάτων και συνεκτιμήσει τον περιορισμένο χαρακτήρα του δευτέρου είδους αποτελεσμάτων, σε βαθμό τον οποίο η Anic δεν απέδειξε ότι ήταν ανεπαρκής, υπέμνησε δε ότι είχε ήδη απορρίψει την επιχειρηματολογία της Anic περί μικρού μεγέθους της στην αγορά.

- 54 Το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στη σκέψη 290, ότι η Επιτροπή είχε λάβει υπόψη το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις είχαν υποστεί σημαντικές ζημιές κατά την εκμετάλλευση του τομέα του πολυπροπυλενίου επί σημαντικό χρονικό διάστημα· ως εκ τούτου, είχε λάβει επίσης υπόψη τις δυσμενείς για τον κλάδο συνθήκες της οικονομίας για τον καθορισμό της τάξεως μεγέθους των προστίμων. Εξ άλλου, κατά τη σκέψη 291, το ότι ενδεχομένως η Επιτροπή είχε αποφασίσει κατά το παρελθόν να λάβει υπόψη την κατάσταση κρίσεως στην οποία βρισκόταν ο οικείος κλάδος της οικονομίας δεν την ανάγκαζε να εκτιμήσει κατά τον ίδιο τρόπο μια τέτοια κατάσταση, στην υπό κρίση περίπτωση.
- 55 Τέλος, το Πρωτοδικείο επεσήμανε, στη σκέψη 295, ότι η έλλειψη προηγουμένης παραβάσεως δεν συνιστούσε ελαφρυντική περίσταση, στη δε σκέψη 299, ότι η Επιτροπή είχε εκκινήσει από ορθό χαρακτηρισμό της παραβάσεως για να υπολογίσει το ύψος του προστίμου που θα ελέβαλλε στην Anic.
- 56 Το Πρωτοδικείο κατέληξε, στη σκέψη 301, ότι το επιβληθέν στην Anic πρόστιμο ήταν μεν ανάλογο προς τη σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, αλλ' ότι έπρεπε να μειωθεί λόγω της βραχύτερης διάρκειας της παραβάσεως αυτής. Πρώτον, κατά τη σκέψη 302, η διάρκεια της παραβάσεως είχε μειωθεί κατά δεκατέσσερις μήνες από τους εξήντα δύο, δηλαδή κατά το χρονικό διάστημα από τον Νοέμβριο του 1977 περίπου μέχρι τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979. Πάντως, η Επιτροπή είχε ήδη λάβει υπόψη, για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, το γεγονός ότι ο μηχανισμός εφαρμογής της παραβάσεως είχε μορφοποιηθεί πλήρως μόλις περί τις αρχές του 1979. Δεύτερον, κατά τη σκέψη 303, η

διάρκεια της παραβάσεως είχε μειωθεί κατά δύο μήνες, για το χρονικό διάστημα από τα τέλη του Οκτωβρίου 1982 μέχρι τα τέλη του 1982 ή τις αρχές του 1983, κατά το οποίο η παράβαση είχε προσλάβει ιδιαίτερη σοβαρότητα. Τρίτον, κατά τη σκέψη 304, μετά τα μέσα του 1982, η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει τη συμμετοχή της Apic σε κανένα από τα συστατικά της παραβάσεως στοιχεία, με εξαίρεση τη γνωστοποίηση της Apic στην ICI στα τέλη Οκτωβρίου 1982, των προσδοκιών της σχετικά με τον όγκο πωλήσεων για το πρώτο τρίμηνο του 1983. Τέταρτον, κατά τη σκέψη 305, η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Apic μετείχε στα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών. Συνεπώς, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το πρόστιμο έπρεπε να μειωθεί κατά 40 %.

57 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο αποφάσισε:

- 1) Ακυρώνει το άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», κατά το μέτρο που αναγνωρίζει ότι η Apic μετείχε:

— στην παράβαση πριν από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979 και μετά τα τέλη Οκτωβρίου του 1982·

— στο σύστημα περιοδικών συναντήσεων παραγωγών πολυπροπυλενίου, στις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών και στον περιορισμό των μηνιαίων πωλήσεων δι' αναγωγής σε προγενέστερη περίοδο, μετά τα μέσα του 1982 και

— στα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών.

- 2) Καθορίζει το ύψος του προστίμου που επιβάλλεται στην προσφεύγουσα με το άρθρο 3 της αποφάσεως αυτής σε 450 000 ECU, ήτοι 662 215 500 LIT.
- 3) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 4) Κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Η αίτηση αναιρέσεως

58 Με την αίτηση αναιρέσεως, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- να εξαφανίσει, χωρίς παραπομπή, την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ως προς τα μέρη που περιέχονται στην παράγραφο 1, δεύτερη και τρίτη περίπτωση, του διατακτικού·
- να καθορίσει το ύψος του προστίμου σε 562 000 ECU·
- να απορρίψει ως απαράδεκτο το αίτημα της Anic περί ακυρώσεως της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο»·
- να απορρίψει στο σύνολό τους τους λόγους αναιρέσεως τους οποίους προβάλλει κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως η Anic·

— να καταδικάσει την Anic στα δικαστικά έξοδα.

59 Η Anic ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει εν όλω την αίτηση αναιρέσεως την οποία άσκησε κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως η Επιτροπή·

— να εξαφανίσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση λόγω ανεπαρκούς και αντιφατικής αιτιολογήσεως και εσφαλμένης εφαρμογής του δικαίου όσον αφορά τον προσδιορισμό του χρόνου παύσεως της συμμετοχής της Anic στην παράβαση, να εντοπίσει τον χρόνο αυτόν στον Ιούνιο του 1982 και όχι στον Οκτώβριο 1982, αφού δε εξαφανίσει το αντίστοιχο τμήμα του άρθρου 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», να μειώσει αναλόγως το επιβληθέν στην Anic πρόστιμο ή να παραπέμψει προς τούτο την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου·

— να εξαφανίσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση λόγω ανεπαρκούς και αντιφατικής αιτιολογήσεως και εσφαλμένης εφαρμογής του δικαίου όσον αφορά τις αρχές που ισχύουν επί ευθύνης, διαπιστώσεως παραβάσεως, νομικού χαρακτηρισμού και σοβαρότητας αυτής, και να προβεί σε νέα εκτίμηση των στοιχείων και κριτηρίων επιμετρήσεως του επιβληθέντος στην Anic προστίμου, αφού δε εξαφανίσει το αντίστοιχο τμήμα του άρθρου 3 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», να μειώσει προσηκόντως το εν λόγω πρόστιμο ή, επικουρικώς, να παραπέμψει προς τούτο την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα, τόσο της πρωτόδικης προσφυγής όσο και της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως.

- 60 Η Anic ζήτησε επίσης από το Δικαστήριο να λάβει πρόσφορα μέτρα για να ελέγξει αν κατά την έκδοση της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» ετηρήθησαν οι προβλεπόμενες διαδικασίες, ειδάλλως, να την κηρύξει ανυπόστατη ή να την ακυρώσει ως προς την Anic.
- 61 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η Επιτροπή επικαλείται δύο λόγους περί παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου, αφορώντες αφενός μεν εσφαλμένη ερμηνεία της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», αφετέρου δε αντίφαση μεταξύ σκεπτικού και διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Τα ελαττώματα αυτά οδήγησαν περαιτέρω σε εσφαλμένη επιμέτρηση του προστίμου.
- 62 Προς στήριξη της αιτήσεως ανταναιρέσεώς της, η Anic επικαλείται τον λόγο παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου λόγω ανεπαρκούς και αντιφατικής αιτιολογήσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και εσφαλμένης εφαρμογής του δικαίου, οφειλομένης, πρώτον, σε ελαττώματα που έπληξαν τη διαδικασία εκδόσεως της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο»· δεύτερον, σε προσβολή της αρχής του προσωποπαγούς χαρακτήρα της ευθύνης· τρίτον, στην εσφαλμένη διαπίστωση της παραβάσεως· τέταρτον, στον εσφαλμένο νομικό χαρακτηρισμό αυτής· πέμπτον, σε εσφαλμένο καταλογισμό της ευθύνης· έκτον, σε εσφαλμένη εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και, έβδομον, σε εσφαλμένη επιμέτρηση του προστίμου.
- 63 Κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής και παρά την εναντίωση της Anic, η διαδικασία ανεστάλη, με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 27ης Ιουλίου 1992, μέχρι τις 15 Σεπτεμβρίου 1994 προς εξέταση των συνεπειών της αποφάσεως της 15ης Ιουνίου 1994, C-137/92 P, Επιτροπή κατά BASF κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-2555, στο εξής: απόφαση PVC του Δικαστηρίου), που εκδόθηκε κατόπιν ασκήσεως αναιρέσεως κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992, T-79/89, T-84/89 έως T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 και T-104/89, BASF κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-315, στο εξής: απόφαση PVC του Πρωτοδικείου).

Επί της αιτήσεως ανταναιρέσεως της Anic

Ως προς τη διαδικασία εκδόσεως της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο»

64 Με τον πρώτο λόγο ανταναιρέσεως, που πρέπει να εξετασθεί πρώτα, η Anic υποστηρίζει ότι, εν όψει των αποφάσεων PVC του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου, η Επιτροπή παρέβη τους εφαρμοστέους διαδικαστικούς κανόνες, και ιδίως τους αφορώντες αφενός μεν την αρμοδιότητα προς έκδοση των πράξεων σε όλες τις γλώσσες στις οποίες το κείμενο είναι αυθεντικό, αφετέρου δε την τήρηση των διατυπώσεων για την αυθεντική τους κύρωση. Η Anic φρονεί ότι δεν υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις περί τούτου και διατείνεται ότι το Δικαστήριο έχει, ούτως ή άλλως, την εξουσία να ελέγξει αν το κείμενο στην ιταλική εκδόθηκε και κυρώθηκε νομοτύπως. Προς τούτο, το Δικαστήριο δύναται να αναζητήσει τις καταχωρηθείσες πράξεις και δηλώσεις και τα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως που διεξήχθη από τις 18 έως τις 22 Νοεμβρίου 1991 ενώπιον του Πρωτοδικείου στην υπόθεση PVC. Αν το Δικαστήριο διαπίστωνε ότι η απόφαση «πολυπροπυλένιο» δεν εκδόθηκε νομοτύπως, θα όφειλε να την κηρύξει ανυπόστατη ή, επικουρικώς, να την ακυρώσει όσον αφορά την Anic.

65 Απαντώντας στις αντιρρήσεις της Επιτροπής περί το παραδεκτόν αυτού του λόγου, η Anic υποστηρίζει ότι το άρθρο 116 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου τής επιτρέπει να ζητήσει την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως, την εξαφάνιση της αναρσειβαλλομένης αποφάσεως και την ακύρωση της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», σύμφωνα με τα αιτήματα που υπέβαλε πρωτοδικώς. Ενεργώντας τοιοιτοτρόπως, ουδόλως μεταβάλλει το αντικείμενο της διαδικασίας. Επισημαίνει ότι, ούτως ή άλλως, το άρθρο 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου — το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 118 αυτού, τυγχάνει εφαρμογής στις διαδικασίες που έχουν ως αντικείμενο αναίρεση κατ' αποφάσεως του Πρωτοδικείου — επιδέχεται παρέκκλιση από τη γενική αρχή της απαγορεύσεως προβολής νέων ισχυρισμών διαρκούσης της δίκης, όταν οι τελευταίοι στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκλυψαν κατά τη διαδικασία. Αυτό ακριβώς ισχύει ως προς τα στοιχεία που ανέκλυψαν κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία PVC. Περαιτέρω, η ύπαρξη διαδικαστικών πλημμελειών δυναμένων να πλήξουν το κύρος της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», επισύροντας μέχρι και το ανυπόστατον αυτής, αποτελεί λόγο δημοσίας τάξεως, τον οποίο το Δικαστήριο δύναται να προβάλει αυτεπαγγέλτως.

- 66 Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτός ο λόγος και το αίτημα στο οποίο καταλήγει είναι προδήλως απαράδεκτοι κατά την έννοια του άρθρου 119 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Οι επικρίσεις της Anic στρέφονται κατά της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» και όχι κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εφόσον τέτοιος λόγος δεν προβλήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου. Έτσι, επειδή δεν μπορούσε να εντοπίσει ένα σημείο της αποφάσεως στο οποίο να μπορεί να συναρτήσει την επίκριση αυτή, η Anic ζήτησε να κηρυχθεί η απόφαση «πολυπροπυλένιο» ανυπόστατη ή, επικουρικώς, να ακυρωθεί. Τα άρθρα 113 και 116 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ορίζουν ότι τα αιτήματα πρέπει να έχουν ως αντικείμενο την ολική ή μερική αναίρεση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου, σύμφωνα με την έννοια της αναιρέσεως κατά το άρθρο 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου. Περαιτέρω, σύμφωνα πάντα με τα εν λόγω άρθρα 113 και 116, η αίτηση αναιρέσεως δεν μπορεί να μεταβάλει το αντικείμενο της ενώπιον του Πρωτοδικείου δίκης.
- 67 Συναφώς, υπενθυμίζεται αφενός μεν ότι, σύμφωνα με το άρθρο 51, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, η αίτηση αναιρέσεως μπορεί να στηρίζεται σε λόγους περί αναρμοδιότητας του Πρωτοδικείου, πλημμελειών κατά την ενώπιόν του διαδικασία που θίγουν τα συμφέροντα του αναιρεσειόντος και παράβαση του κοινοτικού δίκαιου από το Πρωτοδικείο.
- 68 Κατά πάγια νομολογία, αν επιτρεπόταν στον διάδικο να προβάλει για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρισμό που δεν είχε προβάλει ενώπιον του Πρωτοδικείου, τούτο θα σήμαινε ότι ο διάδικος αυτός θα είχε τη δυνατότητα να υποβάλει στην κρίση του Δικαστηρίου, του οποίου η αρμοδιότητα επί των αιτήσεων αναιρέσεως είναι περιορισμένη, διαφορά με ευρύτερο περιεχόμενο απ' ό,τι η διαφορά που εκδίκασε το Πρωτοδικείο. Στο πλαίσιο αναιρετικής διαδικασίας, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται συνελπώς στον έλεγχο της κρίσεως την οποία σχημάτισε το Πρωτοδικείο επί των ισχυρισμών που συζητήθηκαν ενώπιόν του (βλ. ιδίως αποφάσεις της 1ης Ιουνίου 1994, C-136/92 P, Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. 1981, σκέψη 59, και της 28ης Μαΐου 1998, C-7/95 P, Deere κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-3111, σκέψη 62).
- 69 Εν προκειμένω είναι αδιαμφισβήτητο ότι η Anic δεν προέβαλε ενώπιον του Πρωτοδικείου καμία αιτίαση σχετικά με το νομότυπον της διαδικασίας εκδόσεως της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο».

- 70 Αφετέρου δε η αίτηση αναιρέσεως αφορά μόνον την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το δε Δικαστήριο θα μπορούσε να αποφανθεί το ίδιο επί της διαφοράς μόνο σε περίπτωση εξαφανίσεως της αποφάσεως αυτής, σύμφωνα με το άρθρο 54, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου. Επομένως, εφόσον η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν εξαφανίζεται, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εξετάσει ενδεχόμενες πλημμέλειες της αποφάσεως «πολυπροτυλένιο».
- 71 Επομένως, ο πρώτος λόγος ανταναιρέσεως πρέπει ν' απορριφθεί ως απαράδεκτος. Για τους ίδιους λόγους, είναι επίσης απαράδεκτο το αίτημα προς το Δικαστήριο να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε ν' αποδειχθεί αν η Επιτροπή, κατά την έκδοση της αποφάσεως «πολυπροτυλένιο», ετήρησε τους εφαρμοστέους διαδικαστικούς κανόνες. Μόνο σε περίπτωση αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως θα πρέπει να ελεγχθεί αν, όπως ισχυρίζεται η Anic, το Δικαστήριο οφείλει να ερευνήσει αυτεπαγγέλτως το ζήτημα του ανυποστάτου της αποφάσεως «πολυπροτυλένιο».

Ως προς την προσβολή της αρχής του προσωποπαγούς χαρακτήρα της ευθύνης

- 72 Με τον δεύτερο λόγο ανταναιρέσεως, η Anic προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιον, εκτιμώντας ότι ευθυνόταν για όλες τις ενέργειες που ήσαν καταλογιστέες στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, έστω και αν ήταν αδύνατον να της καταλογισθούν ατομικές παραβάσεις. Περαιτέρω, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πάσχει λόγω πλημμελούς αιτιολογήσεως, κατά το μέτρο που το Πρωτοδικείο δεν πραγματεύτηκε το ζήτημα της αποδόσεως συλλογικής ευθύνης σε κανένα σημείο της αποφάσεώς του. Τα σημεία τα οποία παραθέτει συναφώς η Επιτροπή αναφέρονται στο συγγενές μεν, αλλ' όχι ταυτόσημο, θέμα της ενιαίας παραβάσεως.
- 73 Η συμμετοχή, από κοινού με άλλες επιχειρήσεις, σε παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης δεν σημαίνει ότι πρέπει ν' αποδοθεί στις επιχειρήσεις αυτές συμπεριφορά που εκδηλώθηκε επί αρκετά μακρό χρονικό διάστημα, με ποικίλες για τους διαφόρους μετέχοντες μορφές, ένταση και διάρκεια, πολλώ μάλλον όταν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις έχουν αποδείξει ότι ο ρόλος τους ήταν περιορισμένος κατά τη διάρκεια και τη σοβαρότητα της παραβάσεως που πράγματι διέπραξαν. Μια τέτοια συλλογιστική προσκρούει στην — κατ' αναλογίαν ισχύουσα — αρχή του προσωποπαγούς

χαρακτήρα της ποινικής ευθύνης, το δε Πρωτοδικείο κατελόγησε αδικαιολόγητα στην Anic την ευθύνη πράξεων, στις οποίες αποδεδειγμένα αυτή δεν είχε μετάσχει.

- 74 Η Anic θεωρεί ότι η ενιαία παράβαση δεν πρέπει να συγγέεται με τη συλλογική ευθύνη. Η πρώτη αποτελεί εννοιολογικό τέχνασμα, που σκοπό έχει την αφηρημένη συνένωση διαφόρων εκδηλώσεων συμπεριφοράς, που υλικώς διακρίνονται μεταξύ τους. Ο χαρακτηρισμός της ενιαίας παραβάσεως επιτρέπει ίσως στην Επιτροπή να ελευθερωθεί από το βάρος της αποδείξεως της φυσικής συναυτουργίας κάθε επιχειρήσεως σε κάθε δράση και να παρατείνει την προθεσμία παραγραφής, δεν μπορεί όμως να μετατραπεί σε κριτήριο αποδόσεως ευθύνης, ώστε να επιρριφθεί ευθύνη στην Anic η ευθύνη για την όλη συμπεριφορά όλων των υφισταμένων κύρωση επιχειρήσεων κατά την υπό κρίση χρονική περίοδο.
- 75 Αυτό θα ισοδυναμούσε, στην προκειμένη περίπτωση, με έλλειψη ατομικής αναλύσεως των αποδείξεων προς στήριξη της κατηγορίας, διά της εφαρμογής δε της αρχής της ενιαίας παραβάσεως, από την οποία απορρέει και η της συλλογικής ευθύνης, με προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας των διαδίκων. Όπως προκύπτει περαιτέρω από την αιτιολογική σκέψη 109 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», η συλλογιστική αυτή οδηγεί στην παράλειψη εκτιμήσεως, κατά τον χρόνο καθορισμού του προστίμου, της βαρύτητας της συμμετοχής κάθε επιχειρήσεως.
- 76 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η Anic αμφισβητεί εδώ την έννοια της ενιαίας παραβάσεως, την οποία δέχτηκε το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 203 και 204 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Οι διάφορες εναρμονισμένες δράσεις, τις οποίες ανέπτυξαν επί ορισμένο χρονικό διάστημα οι παράγοντες πολυπροπυλένιο επιχειρήσεις, εντάσσονταν εντός ολικού σχεδίου που αποσκοπούσε στην στήριξη της τιμής του προϊόντος αυτού, ολικού σχεδίου αντιστοιχούντος προς ενιαία παράβαση, το οποίο συγκεκριμενοποιήθηκε σε διάφορες δράσεις. Αυτό στοιχειοθετεί ευθύνη κάθε επιχειρήσεως για την όλη παράβαση, ασχέτως συμμετοχής της στην τάδε ή τη δείνα δράση, χωρίς πάντως ν' αποκλείει τη συνεκτίμηση της μεγαλύτερης ή μικρότερης βαρύτητας της οικείας επιχειρήσεως προς καθορισμό του προστίμου.

- 77 Η Επιτροπή τονίζει ότι ο χαρακτηρισμός της ενιαίας παραβάσεως δεν απορρέει από νομική έννοια, αλλά συνιστά νομική υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών, που προϋποθέτει τη διαπίστωση του δεσμού μεταξύ διαφόρων εκδηλώσεων εναρμονισμένης συμπεριφοράς που αποβλέπουν σε ενιαίο σκοπό εντός συγκεκριμένης οικονομικής καταστάσεως. Δεν μπορεί, αφηρημένα, ν' αποκλεισθεί το ενδεχόμενο ορισμένα πραγματικά περιστατικά να χαρακτηρισθούν ως ενιαία παράβαση. Συνεπώς, η Επιτροπή και το Πρωτοδικείο ενδέχεται να υπέλεσαν, το πολύ, σε πλάνη περί τη νομική υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών, ασφαλώς όμως όχι σε πλάνη περί το δίκαιον. Η υπαγωγή αυτή δεν προσβάλλει την αρχή του προσωποπαγούς χαρακτήρα της ποινικής ευθύνης, αν υποτεθεί ότι αυτή εφαρμόζεται κατ' αναλογία στην προκειμένη περίπτωση.
- 78 Συναφώς, έχει σημασία ν' αναγνωρισθεί ότι, εν όψει της φύσεως των επιδίκων παραβάσεων, καθώς και της φύσεως και του βαθμού αυστηρότητας των κυρώσεων τις οποίες επισύρουν, η ευθύνη εκ της διαπράξεώς τους έχει προσωποπαγή χαρακτήρα.
- 79 Επισημαίνεται, δεύτερον, ότι οι σκοπούμενες στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές προκύπτουν κατ' ανάγκην από τη συντρέχουσα δράση πλειόνων επιχειρήσεων, που είναι μεν όλες φυσικοί συναυτουργοί της παραβάσεως, των οποίων όμως η συμμετοχή μπορεί να προσλάβει διαφορετικές μορφές, αναλόγως ιδίως των χαρακτηριστικών της οικείας αγοράς και της θέσεως κάθε επιχειρήσεως στην αγορά, των στόχων τους οποίους επιδιώκει και των τρόπων εκτελέσεως τους οποίους έχει επιλέξει ή έχει κατά νουν.
- 80 Το γεγονός, όμως, και μόνον ότι κάθε επιχείρηση μετέχει στην παράβαση με τον δικό της τρόπο δεν αρκεί για ν' αποκλείσει την ευθύνη της για ολόκληρη την παράβαση, περιλαμβανομένης και της συμπεριφοράς που υλοποιείται μεν από άλλες μετέχουσες επιχειρήσεις, που συμμερίζονται όμως τον ίδιο αντίθετο στον ανταγωνισμό σκοπό ή αποτέλεσμα.
- 81 Υπενθυμίζεται, τρίτον, ότι το άρθρο 85 της Συνθήκης απαγορεύει τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων και τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, περιλαμβανομένης και κάθε συμπεριφοράς που συνιστά εφαρμογή αυτών των συμφωνιών ή αποφάσεων, καθώς και τις εναρμονισμένες πρακτικές, όταν αυτές δύνανται να επηρεάσουν

το ενδοκοινοτικό εμπόριο και έχουν αντίθετο στον ανταγωνισμό αντικείμενο ή αποτέλεσμα. Επομένως, παράβαση του άρθρου αυτού μπορεί να προκύπτει όχι μόνον από μεμονωμένη ενέργεια, αλλά και από σειρά ενεργειών ή ακόμη από διαρκή συμπεριφορά. Η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί ν' αμφισβητηθεί για τον λόγο ότι ένα ή περισσότερα στοιχεία αυτής της σειράς ενεργειών ή η διαρκής αυτή συμπεριφορά θα μπορούσαν να συνιστούν και αφ' εαυτών παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης.

82 Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο εθεώρησε, στη σκέψη 204 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι διαπιστωθείσες συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές εντάσσονταν, ως εκ της ταυτότητας του σκοπού τους, σε συστήματα περιοδικών συναντήσεων, καθορισμού επιδιωκόμενων τιμών και ποσοστώσεων, τα οποία, με τη σειρά τους, εντάσσονταν σε σειρά προσπαθειών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων που επεδίωκαν ένα και τον αυτό οικονομικό σκοπό: τη νόθευση της εξελίξεως των τιμών. Έκρινε ότι θα ήταν τεχνητό να υποδιαιεθεί αυτή η συνεχής συμπεριφορά, που χαρακτηριζόταν από ένα και τον αυτό σκοπό, αναλυόμενη σε πλείονες και χωριστές παραβάσεις, ενώ, αντιθέτως, επρόκειτο για ενιαία παράβαση, η οποία συγκεκριμενοποιήθηκε προοδευτικά τόσο με συμφωνίες όσο και με αθέμιτες εναρμονισμένες πρακτικές.

83 Υπ' αυτές τις συνθήκες, δικαιολογημένα το Πρωτοδικείο εθεώρησε ότι μια επιχείρηση που είχε μετάσχει σε μια τέτοια παράβαση με τη συμπεριφορά της — που ενέπιπτε στην έννοια της συμφωνίας ή της εναρμονισμένης πρακτικής έχουσας αντίθετο στον ανταγωνισμό αντικείμενο κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και που απέβλεπε στην υλοποίηση της παραβάσεως στο σύνολό της — ήταν συνυπαίτια, για όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην εν λόγω παράβαση, της συμπεριφοράς την οποία ανέπτυξαν άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ίδιας παραβάσεως. Αυτό αληθεύει, πράγματι, όταν αποδεικνύεται ότι η εν λόγω επιχείρηση ε γνώριζε την παραβατική συμπεριφορά των άλλων μετεχόντων ή ότι ηδύνατο ευλόγως να την προβλέψει και ότι αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο.

84 Αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η Anic, το συμπέρασμα αυτό δεν αντιφάσκει προς την αρχή ότι η ευθύνη για τέτοιες παραβάσεις έχει προσωποπαγή χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, ανταποκρίνεται σε μιαν ευρέως διαδεδομένη στις έννομες τάξεις των κρατών μελών αντίληψη σχετικά με τον καταλογισμό της ευθύνης για πράξεις δια-

πραχθείσες από πλείονες αυτουργούς, ανάλογα με τη συμμετοχή εκάστου στην όλη παράβαση, αντίληψη η οποία, στα έννομα συστήματα, δεν θεωρείται αντίθετη προς τον προσωποπαγή χαρακτήρα της ευθύνης.

- 85 Μια τέτοια ερμηνεία δεν οδηγεί άλλωστε σε παραμέληση της ατομικής αναλύσεως των προς θεμελίωση της κατηγορίας αποδείξεων, κατά παραγνώριση των περί αποδείξεως κανόνων, ούτε στην προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων.
- 86 Κατ' αρχάς, σε περίπτωση που ερίζεται η ύπαρξη παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού, στην Επιτροπή εναπόκειται ν' αποδεικνύει τις παραβάσεις τις οποίες διαπιστώνει και να προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία που να θεμελιώνουν, επαρκώς κατά νόμον, τη συνδρομή πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν παράβαση (απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 58). Σ' αυτό το πλαίσιο, εναπόκειται ιδίως στην Επιτροπή να θεμελιώνει όλα τα στοιχεία που δικαιολογούν τη συμμετοχή μιας επιχειρήσεως σε μια τέτοια παράβαση και την ευθύνη της για τα επί μέρους στοιχεία της.
- 87 Οσάκις, όπως εν προκειμένω, πρόκειται περί συμφωνιών ή εναρμονισμένων πρακτικών που έχουν αντίθετο στον ανταγωνισμό αντικείμενο, η Επιτροπή οφείλει ιδίως ν' αποδεικνύει ότι η επιχείρηση θέλησε να συμβάλει, με τη συμπεριφορά της, στους κοινούς σκοπούς τους οποίους επεδίωκε το σύνολο των μετεχόντων και ότι είχε γνώση των συγκεκριμένων εκδηλώσεων συμπεριφοράς τις οποίες είχαν κατά νουν ή ανέπτυσαν άλλες επιχειρήσεις επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς ή ότι ηδύνατο ευλόγως να τις προβλέψει και ότι αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο.
- 88 Το Πρωτοδικείο όμως αφενός μεν διαπίστωσε, στην προπαρατεθείσα σκέψη 204, ότι όλες οι προσπάθειες των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων επεδίωκαν κοινό οικονομικό σκοπό. Αφετέρου δε, από όσα πραγματικά περιστατικά διαπίστωσε το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 63 έως 178 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σχετικά με τα διάφορα στοιχεία της παραβάσεως, προκύπτει ότι έκρινε αποδεδειγμένη τη συμμετοχή της Apis σε καθένα απ' αυτά τα στοιχεία βάσει και μόνον της δικής της συμπεριφοράς,

της συμβολής την οποία προετίθετο έτσι να εισφέρει στην πραγματοποίηση καθενός από τα στοιχεία αυτά και της γνώσεως την οποία είχε της συμπεριφοράς την οποία σχεδιάζαν ή ανέπτυσαν άλλες επιχειρήσεις, χάρη στη συμμετοχή της στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο δικαιολογημένα εθεώρησε ότι η συμμετοχή της Anic στην παράβαση, με τη δική της συμπεριφορά, συνεπαγόταν τη συνυπαιτίότητά της για την όλη παράβαση που διαπράχθηκε κατά τη διάρκεια της συμμετοχής της.

- 89 Ακολούθως, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είναι σε θέση να ασκήσουν τα δικαιώματα άμυνάς τους τόσο ως προς την αιτίαση περί φυσικής συναυτουργίας τους στην παράβαση, όσο και ως προς τη φυσική αυτουργία για την οποία κατηγορούνται μεν άλλες επιχειρήσεις, η οποία όμως αφορά την ίδια παράβαση. Στην περίπτωση συμφωνιών ή εναρμονισμένων πρακτικών που έχουν αντίθετο στον ανταγωνισμό αντικείμενο, μπορούν επίσης να ασκήσουν τα δικαιώματά αυτά ως προς την ύπαρξη κοινού σκοπού, την πρόθεσή τους να συμβάλουν μέσω της δικής τους συμπεριφοράς στην όλη παράβαση και ως προς τη γνώση της συμπεριφοράς των άλλων μετεχόντων ή το προβλεπτόν της και την αποδοχή του σχετικού κινδύνου.
- 90 Τέλος, το ότι μια επιχείρηση δεν έχει μετάσχει σε όλα τα συστατικά στοιχεία μιας συμπράξεως ή ότι έχει διαδραματίσει ή σsona ρόλο σε όσες πτυχές έχει μετάσχει πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, ενδεχομένως δε και της επιμετρήσεως του προστίμου.
- 91 Τέταρτον και τελευταίον, κατά το μέτρο που η Anic ρητώς διατείνεται ότι το Πρωτοδικείο δεν έλαβε προσηκόντως υπόψη τον βαθμό αναμίξεως της στην παράβαση κατά την επιμέτρηση του προστίμου, οι αιτιάσεις της συγχέονται με εκείνες τις οποίες προβάλλει στο πλαίσιο του έκτου λόγου ανταναιρέσεως, με τις οποίες επομένως θα συνεξετασθούν.
- 92 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο δεύτερος λόγος ανταναιρέσεως πρέπει επίσης ν' απορριφθεί.

Ως προς την εσφαλμένη διαπίστωση της παραβάσεως

- 93 Με τον τρίτο λόγο ανταναιρέσεως, η Anic διατείνεται ότι, στις σκέψεις 110 έως 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιον κρίνοντας ότι, άπαξ η συμμετοχή της στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου είχε αποδειχθεί, δεν μπορούσε να ισχυρίζεται ότι δεν είχε συνταχθεί με τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών που αποφασίζονταν, οργανώνονταν και ελέγχονταν σ' αυτές, χωρίς να παρέχει ενδείξεις προς στήριξη αυτού του ισχυρισμού. Μια τέτοια αντίληψη ουσιαστικά αντιστρέφει κατάφωρα το βάρος της αποδείξεως και προσδίδει στην παρουσία στις συναντήσεις απόλυτη αποδεικτική αξία, απαλλάσσοντας έτσι την Επιτροπή από το βάρος ν' αναζητήσει οποιαδήποτε άλλη επιβεβαίωση στη συμπεριφορά της επιχειρήσεως.
- 94 Στις σκέψεις 112 και 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το ίδιο το Πρωτοδικείο έδωσε έμφαση στην έλλειψη εγγράφων αποδεικνυόντων την εκ μέρους της Anic συναποδοχή των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών και στην έλλειψη αντιστοιχίας μεταξύ της συμπεριφοράς της Anic στην αγορά και των όσων υποτίθεται ότι συμφωνούσαν κατά τις συναντήσεις οι παραγωγοί. Υπ' αυτές τις συνθήκες, από την παρουσία της Anic στις συναντήσεις δεν μπορεί να συναχθεί αυτομάτως η συμμετοχή της στις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών που είχαν συζητηθεί κατ' αυτές. Η παρουσία εκπροσώπου της επιχειρήσεως στις συναντήσεις μπορεί να αποδεικνύει ότι αυτός ήταν εν γνώσει της συμπράξεως, η συμμετοχή όμως της επιχειρήσεως στη συμπαιγνία δεν αποδεικνύεται, παρὰ μόνον αν η ύπαρξη συγκλινουσών βουλήσεων επιρρωννύεται από άλλες αποδείξεις της συμπεριφοράς της.
- 95 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν προέβη σε καμμία αντιστροφή του βάρους αποδείξεως. Άπαξ αποδείχθηκε η συμμετοχή μιας επιχειρήσεως στις συναντήσεις, ήταν εύλογο το συμπέρασμα ότι μετείχε στην εν λόγω σύμπραξη. Συνεπώς, καθένας ο οποίος ισχυρίζεται ότι είχε διαχωρίσει τη θέση του έναντι των συμπερασμάτων επί των συμφωνηθεισών δράσεων φέρει το βάρος ν' αποδείξει ρητώς ότι είχε διαχωρίσει τη θέση του. Ενδεχόμενη μη εκτέλεση των εναρμονισμένων αποφάσεων ανάγεται σε διαφορετικό επίπεδο και δεν αρκεί προς απόκρουση αυτής της συμμετοχής.
- 96 Συναφώς, έχει σημασία να επισημανθεί αφενός μεν ότι το Πρωτοδικείο μπορούσε δικαιολογημένα να θεωρήσει — χωρίς αυτό να συνιστά αθέμιτη αντιστροφή του βάρους της αποδείξεως — ότι, άπαξ η Επιτροπή μπόρεσε ν' αποδείξει ότι η Anic είχε

μετάσχει σε συναντήσεις κατά τις οποίες αποφασίζονταν, οργανώνονταν και ελέγχονταν πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών, στην Anic εναπέκειτο ν' αποδείξει τους ισχυρισμούς της ότι δεν είχε συνταχθεί με τις πρωτοβουλίες αυτές.

- 97 Αφετέρου δε τα επιχειρήματα με τα οποία η Anic πειράται να αποδείξει ότι η συμπεριφορά της στην αγορά ήταν ανεξάρτητη των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών που περιγράφονται στην απόφαση «πολυπροπυλένιο» δεν ασκούν επιρροή, καθ' ότι πρόκειται εν προκειμένω περί αποφάσεων κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης.
- 98 Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 198 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, ότι δικαιολογημένα η Επιτροπή χαρακτήρισε ως συμφωνία, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τη σύμπτωση που επήλθε μεταξύ των βουλήσεων της Anic και άλλων παραγωγών πολυπροπυλενίου, και η οποία αφορούσε ιδίως τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών.
- 99 Κατά πάγια όμως νομολογία, κατά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η εξέταση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων συμφωνίας παρέλκει, άπαξ προκύπτει ότι αυτή αποσκοπεί στον περιορισμό, την κατάργηση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού (απόφαση της 13ης Ιουλίου 1966, 56/64 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 365. βλ. επίσης, στην ίδια κατεύθυνση, αποφάσεις της 11ης Ιανουαρίου 1990, C-277/87, Sandoz Prodotti Farmaceutici κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-45, και της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψεις 14 και 15).
- 100 Συνεπώς, δεν προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο παρέβη τους περί αποδείξεως κανόνες κρίνοντας ότι η Επιτροπή είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι η Anic συγκαταλεγόταν μεταξύ των παραγωγών πολυπροπυλενίου μεταξύ των οποίων επήλθε σύμπτωση βουλήσεων σχετικά με τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών που μνημονεύονται στην απόφαση «πολυπροπυλένιο».

101 Κατά συνέπεια, ούτε ο τρίτος λόγος ανταναιρέσεως μπορεί να γίνει δεκτός.

Ως προς τον εσφαλμένο νομικό χαρακτηρισμό της παραβάσεως

102 Με τον τέταρτο λόγο ανταναιρέσεως, η Apic επικρίνει το Πρωτοδικείο για τον λόγο ότι κακώς απέρριψε την αιτίασή της ότι η παράβαση δεν χαρακτηρίστηκε νομικώς ως συμφωνία ή ως εναρμονισμένη πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης.

103 Πρώτον, το Πρωτοδικείο δεν εξέθεσε με σαφήνεια τί κριτήρια χρησιμοποίησε για να χαρακτηρίσει το είδος της παραβάσεως. Επί πλέον, η κατάταξή της δεν αντιστοιχεί προς τη διάκριση στην οποία προβαίνει, με την απόφασή της, η Επιτροπή, η οποία χρησιμοποιεί την έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής ως αρχή της δημιουργίας κλειστού συστήματος, ώστε παραβάσεις για τις οποίες υπάρχει υπόνοια, ελλείψει αποδείξεων περί συμπτώσεως των βουλήσεων των παραγωγών, να μη παραμένουν ατιμώρητες. Κατά την Apic, η διάκριση μεταξύ συμφωνίας και εναρμονισμένης πρακτικής παράγει συνέπειες στον βαθμό της αποδείξεως την οποία υποχρεούται να προσκομίσει η Επιτροπή και, κατά συνέπεια, στα δικαιώματα άμυνας των διαδίκων. Η άποψη της Επιτροπής καταλήγει στο συμπέρασμα ότι περιττεύει η μνεία των συμφωνιών στο άρθρο 85 της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, αν η εναρμονισμένη πρακτική μπορούσε να έγκειται στο διανοητικό και μόνον στοιχείο, χωρίς να προσαπαιτεί και υλικό στοιχείο, οι δύο έννοιες θα συνεχέοντο και θα διέφεραν πλέον μόνον ως προς τον βαθμό εκδήλωσεως της βουλήσεως, που στη μεν περίπτωση της συμφωνίας θα ήταν η σύμπτωση βουλήσεων, στη δε περίπτωση της εναρμονισμένης πρακτικής θα ήταν η μονομερής εκδήλωση βουλήσεως. Η Apic διατείνεται ότι, για να διαφυλαχθεί ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των δύο εννοιών, πρέπει ν' αναγνωρισθεί στην εναρμονισμένη πρακτική ένα πρόσθετο υλικό στοιχείο, που σκοπόν έχει ν' αντισταθμίσει τον πιο δυσδιάκριτο χαρακτήρα του διανοητικού στοιχείου (βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Gand που συνοδεύουν την προαναφερθείσα απόφαση ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής και του γενικού εισαγγελέα Mayras που συνοδεύουν τις αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1972, 48/69, ICI κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 99, και Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, όπ.π.).

104 Δεύτερον, η Apic επισημαίνει ότι, στη σκέψη 201 της αποφάσεώς του, το Πρωτοδικείο υιοθέτησε πλήρως την επιχειρηματολογία την οποία είχε αναπτύξει ο δικαστής Vesterdorf, που ορίστηκε ως γενικός εισαγγελέας ενώπιον του Πρωτοδικείου, ότι οι

μεταξύ παραγωγών πολυπροπυλενίου συναντήσεις παρήγαν αυτομάτως αντίθετα στον ανταγωνισμό αποτελέσματα. Μια τέτοια ερμηνεία άγει ευθέως στην ανάγκη αποδείξεως του εναντίου, προς ανατροπή του τεκμηρίου περί αντίθετης στον ανταγωνισμό προθέσεως, η οποία θεμελιώνεται στο γεγονός και μόνον της παρουσίας σε ορισμένες συναντήσεις, στερεί τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις κάθε δυνατότητας να υπερασπίσουν την άποψή τους και αντιβαίνει προς την κοινοτική έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής, η οποία πέραν του προαπαιτουμένου της διαβουλεύσεως, προσάπαιται και κοινή πρακτική καταλογιστέα στους μετέχοντες.

105 Τρίτον, η Anic τονίζει ότι ο χαρακτηρισμός του φερομένου καρτέλ ως ενιαίας παραβάσεως, θεωρουμένης ως συμφωνίας και εναρμονισμένης πρακτικής, μπορεί να επισύρει επικίνδυνες έννομες συνέπειες. Εν προκειμένω, οδήγησε ιδίως σε μια συνάθροιση, υπό τον χαρακτηρισμό της ενιαίας παραβάσεως, διαφόρων πλευρών της συμπεριφοράς δεκαπέντε επιχειρήσεων επί χρονικό διάστημα πέντε περίπου ετών και εμπόδισε να διακριθούν, μεταξύ των φερομένων παραβάσεων, εκείνες που μπορούσαν πράγματι να καταλογιστούν σε μια εξατομικευμένη επιχείρηση.

106 Τέταρτον, η Anic προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι αποδέχθηκε τον διττό χαρακτηρισμό της παραβάσεως, τον οποίο επεξεργάστηκε η Επιτροπή ως συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική. Η Anic θεωρεί ότι ένας τέτοιος χαρακτηρισμός μεταβάλλει το βάρος της αποδείξεως για την Επιτροπή και, κατά συνέπεια, την οργάνωση της άμυνας της εμπλεκόμενης επιχείσεως. Έτσι, εν προκειμένω, η Επιτροπή απηλλάγη από την υποχρέωσή της να ελέγξει το είδος και την αξία των προς επιβεβαίωση της κατηγορίας αποδείξεων και να δηλώσει ειδικά τί έπρεπε ν' αποδειχθεί με τις αποδείξεις αυτές. Η Anic, αντιθέτως, αναγκάστηκε να διερωτηθεί επί των λόγων για τους οποίους εκατηγορείτο και επί του τρόπου με τον οποίον έπρεπε να οργανώσει την άμυνά της. Το γεγονός ότι το άρθρο 85 της Συνθήκης δεν προβλέπει ειδικό χαρακτηρισμό γι' αυτού του είδους τις παραβάσεις δεν συνιστά εξουσιοδότηση προς δημιουργία νέων, και μάλιστα με αναδρομικό αποτέλεσμα.

107 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι αυτός ο λόγος στηρίζεται σε μια υποτιθέμενη διαφορά βάρους της αποδείξεως αναλόγως του αν πρόκειται για εναρμονισμένη πρακτική ή για συμφωνία. Η υποτιθέμενη αυτή διαφορά θεμελιώνεται εσφαλμένα σε γραμματική ερμηνεία της εκφράσεως «εναρμονισμένη πρακτική», κατά την οποία ο όρος «πρακτική» αναφέρεται σε συμπεριφορά στην αγορά και, κατά συνέπεια, σε υλικό στοιχείο. Μια τέτοια ερμηνεία αντιβαίνει προς τη ratio legis, που είναι η ενίσχυση της απαγορεύσεως διά της επεκτάσεώς της σε μορφές εναρμονίσεως λιγότερο επεξεργασμένες απ' ό,τι μια αληθής συμφωνία, ώστε να μην καθίσταται υπερβολικά

ευχερής η καταστρατήγηση του κανόνα. Παραδόξως, η άποψη της Anic οδηγεί σε εξασθένηση της απαγορεύσεως, απαιτώντας για την εναρμονισμένη πρακτική δυσχερέστερη απόδειξη απ' ό,τι για τη συμφωνία. Έτσι, το άρθρο 85 της Συνθήκης υφίσταται πλήγμα ως προς τις εναρμονισμένες πρακτικές, εφόσον, αντιθέτως προς ό,τι ισχύει επί συμφωνιών, σημασία έχει το αντίθετο στον ανταγωνισμό αποτέλεσμα και όχι το αντικείμενο.

- 108 Η απαρίθμηση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης προορίζεται να εφαρμόζεται σε όλες τις συμπαιγνίες μεταξύ επιχειρήσεων, ασχέτως μορφής. Μεταξύ των απαριθμουμένων περιπτώσεων υφίσταται συνέχεια. Ουσιώδης είναι μόνον η διάκριση μεταξύ της — επιτρεπομένης — αυτόνομης συμπεριφοράς και της — παράνομης — συμπαιγνίας, ασχέτως πάσης διακρίσεως εντός της εννοίας αυτής. Η άποψη της Anic επιφέρει ρήξη του ενιαίου και γενικού χαρακτήρα του απαγορευόμενου φαινομένου και έχει ως αποτέλεσμα να εξαιρεί, χωρίς λόγο, της απαγορεύσεως ορισμένες μορφές συμπαιγνίας που δεν είναι λιγότερο επικίνδυνες από τις άλλες. Το Πρωτοδικείο ορθώς την απέρριψε στη σκέψη 199 της αποφάσεώς του, όπου αναφέρεται στο διανοητικό στοιχείο χωρίς να προσαπαιτεί και υλικό στοιχείο.
- 109 Συναφώς, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι, στις σκέψεις 198 και 202 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή δικαιολογημένα είχε χαρακτηρίσει ως συμφωνίες ορισμένες μορφές συμπεριφοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, επικουρικώς δε ως εναρμονισμένη πρακτική άλλες μορφές συμπεριφοράς των ίδιων επιχειρήσεων. Στη σκέψη 204, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Anic είχε λάβει μέρος σε ολοκληρωμένο σύνολο συστημάτων, τα οποία συνιστούσαν ενιαία παράβαση, η οποία συγκεκριμενοποιήθηκε προοδευτικά τόσο με συμφωνίες όσο και με αθέμιτες εναρμονισμένες πρακτικές.
- 110 Όσον αφορά τις μορφές συμπεριφοράς τις οποίες χαρακτήρισε ως εναρμονισμένη πρακτική, ήτοι τις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου και την εκ μέρους της Anic γνωστοποίηση στην ICI, στα τέλη Οκτωβρίου του 1982, των προσδοκιών της σχετικά με τον όγκο πωλήσεων για το πρώτο τρίμηνο του 1983, το Πρωτοδικείο στηρίχτηκε, στη σκέψη 201, στην παραδοχή ότι, ως εκ της διαβουλεύσεως που είχε επέλθει κατά τις συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου, η Anic πρέπει ασφαλώς να έλαβε υπόψη, άμεσα ή έμμεσα, τις πληροφορίες που είχε αποσπάσει κατά τις συναντήσεις αυτές, για να καθορίσει την πολιτική που θα ακολουθούσε στην αγορά. Ομοίως, κατά το Πρωτοδικείο, και οι ανταγωνιστές της

πρέπει ασφαλώς να έλαβαν υπόψη, άμεσα ή έμμεσα, τις πληροφορίες που τους είχε αποκαλύψει η Anic σχετικά με τη συμπεριφορά που είχε αποφασίσει ή που είχε κατά νουν να τηρήσει η ίδια στην αγορά, για να καθορίσουν την πολιτική που θα ακολουθούσαν στην αγορά.

- 111 Στη σκέψη 205, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή δικαιολογημένα χαρακτήρισε την ενιαία αυτή παράβαση ως «συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική», κατά το μέτρο που η παράβαση αυτή εμπειρείχε ταυτόχρονα στοιχεία που έπρεπε να χαρακτηριστούν ως «συμφωνίες» και στοιχεία που έπρεπε να χαρακτηριστούν ως «εναρμονισμένες πρακτικές» κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Κατά το Πρωτοδικείο, εφόσον επρόκειτο για σύνθετη παράβαση, ο διπλός χαρακτηρισμός, τον οποίο χρησιμοποίησε η Επιτροπή στο άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροφυλένιο», δεν έπρεπε να νοηθεί ως χαρακτηρισμός που προϋποθέτει ταυτόχρονα και σωρευτικά την απόδειξη του ότι καθένα από τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά εμφανίζει τα συστατικά στοιχεία και της συμφωνίας και της εναρμονισμένης πρακτικής, αλλ' ως προσδιορίζων ένα σύνθετο όλον, που περιέχει πραγματικά στοιχεία από τα οποία ορισμένα χαρακτηρίστηκαν ως συμφωνίες και άλλα ως εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, το οποίο δεν προβλέπει κάποιον ειδικό χαρακτηρισμό γι' αυτού του είδους τη σύνθετη παράβαση.
- 112 Δεύτερον, έχει σημασία να επισημανθεί ότι, αν το άρθρο 85 της Συνθήκης διακρίνει την έννοια της «εναρμονισμένης πρακτικής» από την έννοια των «συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων» ή των «αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων», το πράττει για να περιλάβει στις απαγορεύσεις της διατάξεως αυτής διάφορες μορφές συντονισμού και συμπαιγνίας μεταξύ επιχειρήσεων (σχετικώς, βλ. ιδίως απόφαση ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 64).
- 113 Αυτό δεν σημαίνει ότι διάφορες μορφές διαγωγής — που έχουν το ίδιο αντίθετο στον ανταγωνισμό αντικείμενο και καθεμιά από τις οποίες, λαμβανόμενη μεμονωμένα, εμπίπτει στην έννοια της «συμφωνίας», της «εναρμονισμένης πρακτικής» ή της «αποφάσεως ενώσεων επιχειρήσεων» — δεν μπορούν να συνιστούν διαφορετικές εκδηλώσεις μιας και της αυτής παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

- 114 Συνεπώς, το Πρωτοδικείο δικαιολογημένα έκρινε ότι ένα σύνολο εκδηλώσεων συμπεριφοράς πλειόνων επιχειρήσεων συνιστούσε έκφραση ενιαίας παραβάσεως που εμπίπτει εν μέρει στην έννοια της συμφωνίας και εν μέρει στην έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής.
- 115 Τρίτον, υπενθυμίζεται ότι η κατά το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής αφορά μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων που, χωρίς να φθάνει μέχρι τη σύναψη κατά κυριολεξίαν συμβάσεως, αντικαθιστά ηθελημένα τους κινδύνους που ενέχει ο ανταγωνισμός με την έμπρακτη συνεργασία των επιχειρήσεων αυτών (βλ. αποφάσεις *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 26, και της 31ης Μαρτίου 1993, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85, και C-125/85 έως C-129/85, *Ahlström Osakeyhtiö* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1307, σκέψη 63).
- 116 Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι τα κριτήρια συντονισμού και συνεργασίας πρέπει να νοούνται υπό το πρίσμα της αντιλήψεως που είναι συνυφασμένη με τις περί ανταγωνισμού διατάξεις της Συνθήκης, κατά την οποία κάθε επιχειρηματίας πρέπει να καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην κοινή αγορά (βλ. αποφάσεις *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 173 της 14ης Ιουλίου 1981, 172/80, *Züchner*, Συλλογή 1981, σ. 2021, σκέψη 13· *Ahlström Osakeyhtiö* κ.λπ. κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 63, και *Deere* κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 86).
- 117 Κατά τη νομολογία αυτή, είναι μεν ακριβές ότι αυτή η απαίτηση αυτονομίας δεν αποκλείει το δικαίωμα των επιχειρηματιών να προσαρμολίζονται επιτηδείως στη διαπιστωμένη ή αναμενομένη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, πλην όμως αντιτίθεται αυστηρώς σε κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ των επιχειρηματιών αυτών δυνάμενη είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά ενός τωρινού ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά, είτε να αποκαλύψει σε έναν ανταγωνιστή τη συμπεριφορά που ο επιχειρηματίας έχει αποφασίσει ή σκέπτεται ν' ακολουθήσει στην αγορά, όταν οι επαφές αυτές έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τη δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού που δεν συμβαδίζουν με τις κανονικές συνθήκες της εν λόγω αγοράς, λαμβανομένων υπ' όψη της φύσεως των προϊόντων ή των παρεχομένων υπηρεσιών, της σπουδαιότητας και του αριθμού των επιχειρήσεων και του όγκου της αγοράς αυτής (βλ. σχετικώς προπαρατεθείσες αποφάσεις *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 174, *Züchner*, σκέψη 14, και *Deere* κατά Επιτροπής, σκέψη 87).

- 118 Εξ αυτών έπεται ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής ενέχει, πέρα από τη διαβούλευση μεταξύ επιχειρήσεων, και συμπεριφορά στην αγορά συνακόλουθη προς αυτή τη διαβούλευση και σχέση αιτίου και αιτιατού μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων.
- 119 Συνεπώς, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιον ως προς την ερμηνεία της έννοιας της εναρμονισμένης πρακτικής κρίνοντας ότι η διαβούλευση είχε κατ' ανάγκην επενεργήσει στη συμπεριφορά των επιχειρήσεων που είχαν μετάσχει σ' αυτήν.
- 120 Εξ αυτού όμως δεν απορρέει ότι η αίτηση ανταναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτή. Συγκεκριμένα, όπως έχει επανειλημμένα δεχθεί το Δικαστήριο (βλ. ιδίως απόφαση της 9ης Ιουνίου 1992, C-30/91, Lestelle κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. I-3755, σκέψη 28), αν το μεν σκεπτικό αποφάσεως του Πρωτοδικείου προδίδει παράβαση του κοινοτικού δικαίου, το δε διατακτικό του παρίσταται βάσιμο για άλλους νομικούς λόγους, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει ν' απορρίπτεται.
- 121 Πρέπει, όμως, αφενός μεν να τεκμαίρεται — πλην αποδείξεως του εναντίου, που βαρύνει τους ενδιαφερομένους επιχειρηματίες — ότι οι μετέχουσες στη διαβούλευση επιχειρήσεις, που εξακολούθουν να δρουν στην αγορά, λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες που έχουν ανταλλάξει με τους ανταγωνιστές τους για να καθορίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν η διαβούλευση γίνεται σε τακτά διαστήματα και επί μακρό χρονικό διάστημα, όπως, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου, συνέβη στην παρούσα υπόθεση.
- 122 Αφετέρου δε μια εναρμονισμένη πρακτική, όπως ορίζεται ανωτέρω, εμπίπτει στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, έστω και αν δεν σημειώνονται στην αγορά αποτελέσματα πλήττοντα τον ανταγωνισμό.

- 123 Κατά αρχάς, από το ίδιο το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι — όπως ισχύει και για τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων και τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων — η εναρμονισμένη πρακτική απαγορεύεται, ασχέτως αποτελέσματος, άπαξ έχει αντίθετο στον ανταγωνισμό αντικείμενο.
- 124 Ακολούθως, ναι μεν η ίδια η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής προϋποθέτει συμπεριφορά των μετεχουσών επιχειρήσεων στην αγορά, δεν συνεπάγεται όμως κατ' ανάγκην ότι η συμπεριφορά αυτή επιφέρει συγκεκριμένα το αποτέλεσμα να περιορίζει, καταργεί ή νοθεύει τον ανταγωνισμό.
- 125 Τέλος, η ερμηνεία που έγινε δεκτή δεν είναι ασύμβατη με τον περιοριστικό χαρακτήρα της απαγορεύσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (βλ. απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 1968, 24/67, Parke Davis, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 687), άπαξ, χωρίς να επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της, συμπίπτει με την έννοια του γράμματος της εν λόγω διατάξεως.
- 126 Επομένως, το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε — και παρά την πλημμελή νομική αιτιολόγηση — ότι, η Επιτροπή, άπαξ είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον τη συμμετοχή της Anic σε διαβούλευση σκοπόν έχουσα τον περιορισμό του ανταγωνισμού, δεν έφερε το βάρος να αποδείξει ότι η διαβούλευση αυτή εκδηλώθηκε μέσω συμπεριφοράς στην αγορά. Πρέπει, επομένως, να εξεταστεί αν η Anic απέκρουσε το τεκμήριο που διατυπώνεται στη σκέψη 121 της παρούσας αποφάσεως.
- 127 Όσον αφορά αφενός τις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου, η Anic διατείνεται ότι καθόριζε την τιμολογιακή συμπεριφορά της στην αγορά ασχέτως της εκβάσεως των συναντήσεων και ότι, αν μπορούσε να παρατηρηθεί κάποια παραλληλία στις αντιδράσεις της ίδιας και άλλων παραγωγών, αυτή οφειλόταν στην εξέλιξη της τιμής της πρώτης ύλης και στη φυσιολογική συμπεριφορά ενός παραγωγού σε μια αγορά στην οποία εδέσποζαν οι «τέσσερις μεγάλοι». Συναφώς, το Πρωτοδικείο δικαίως έκρινε, στη σκέψη 112 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι ένα τέτοιο επιχείρημα συνηγορούσε, το πολύ, υπέρ της απόψεως ότι η Anic δεν είχε θέσει σε εφαρμογή τα αποτελέσματα των συναντήσεων ως προς τον καθορισμό επιδιωκόμενων τιμών.

- 128 Όσον αφορά αφετέρου την εκ μέρους της Anic γνωστοποίηση στην ICI, στα τέλη Οκτωβρίου του 1982, των προσδοκιών της σχετικά με τον όγκο πωλήσεων και των προτάσεών της για τις ποσοτώσεις που έπρεπε να οριστούν στους άλλους παραγωγούς — την οποία το Πρωτοδικείο εθεώρησε, στη σκέψη 176 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ως μεμονωμένη πράξη συμμετοχής στις διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό ποσοτώσεων για το πρώτο τρίμηνο του 1983 — από τη σκέψη 172 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή συμπέρανε από τα παραρτήματα της απαντήσεως της Anic στην αίτηση παροχής πληροφοριών ότι εξακολουθούσε να είναι παρούσα στην αγορά του πολυπροπυλενίου μέχρι τον Απρίλιο του 1983. Επομένως, η Anic παρέμεινε ενεργή στην αγορά και μετά τις εν λόγω διαπραγματεύσεις. Άλλωστε, η Anic δεν ισχυρίστηκε ότι η εξακολουθήσασα συμπεριφορά της στην αγορά είχε καθοριστεί ασχέτως προς τη συμμετοχή της σ' αυτές τις διαπραγματεύσεις.
- 129 Κατά συνέπεια, η πλάνη περί το δίκαιον στην οποία υπέπεσε το Πρωτοδικείο δεν είχε επίπτωση στο διατακτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το οποίο παρίσταται βάσιμο για άλλους νομικούς λόγους.
- 130 Τέταρτον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. ιδίως προαναφερθείσα απόφαση ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, σκέψη 112), την οποία παραθέτει το Πρωτοδικείο στη σκέψη 198 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης υφίσταται άπαξ οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις εκδηλώσουν την κοινή τους βούληση να συμπεριφέρονται στην αγορά κατά ορισμένο τρόπο.
- 131 Η σύγκριση μεταξύ της εννοίας αυτής της συμφωνίας και της εννοίας της εναρμονισμένης πρακτικής, που γίνεται στις σκέψεις 118 έως 125 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, προδίδει ότι, από υποκειμενική άποψη, καταλαμβάνουν μορφές συμπαίγνιας που μετέχουν της ίδιας φύσεως και διακρίνονται μόνο κατά την έντασή τους και τις μορφές υπό τις οποίες εκδηλώνονται.
- 132 Επομένως, οι έννοιες της συμφωνίας και της εναρμονισμένης πρακτικής περιέχουν μεν διαφορετικά εν μέρει συστατικά στοιχεία, χωρίς όμως να είναι ασυμβίβαστες μεταξύ τους. Άρα, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Anic, το Πρωτοδικείο δεν όφειλε ν' απαιτήσει από την Επιτροπή να χαρακτηρίσει ως συμφωνία ή ως εναρμονισμένη πρακτική καθεμιά από τις διαπιστωθείσες εκδηλώσεις συμπεριφορές,

αλλά δικαίως έκρινε ότι η Επιτροπή είχε χαρακτηρίσει ορθώς ορισμένες μεν από αυτές κυρίως ως «συμφωνίες», άλλες δε επικουρικώς ως «εναρμονισμένη πρακτική».

- 133 Πέμπτον, επισημαίνεται ότι η ερμηνεία αυτή δεν είναι ασύμβατη με τον περιοριστικό χαρακτήρα της απαγορεύσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Parke Davis). Πράγματι, χωρίς να δημιουργεί νέα μορφή παραβάσεως, παραδέχεται απλώς ότι, σε περίπτωση παραβάσεως που περιέχει διαφορετικές μορφές διαγωγής, αυτές μπορούν ν' αντιστοιχούν σε ορισμούς διαφορετικούς μεν, αλλ' εμπíπτοντες όλους στην ίδια διάταξη αλλά και στην ίδια απαγόρευση.
- 134 Έκτον, παρατηρείται ότι, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Anic, μια τέτοια ερμηνεία δεν καταλήγει σε αποκρουστές συνέπειες σχετικά με τις αποδείξεις, ούτε προσβάλλει τα δικαιώματα άμυνας των εμπλεκομένων επιχειρήσεων.
- 135 Αφενός μεν η Επιτροπή εξακολουθεί να υποχρεούται ν' αποδείξει ότι καθεμιά από τις διαπιστούμενες εκδηλώσεις συμπεριφοράς εμπίπτει όντως στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ως συμφωνία, εναρμονισμένη πρακτική ή απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων.
- 136 Αφετέρου δε οι επιχειρήσεις στις οποίες προσάπτεται συμμετοχή στην παράβαση έχουν τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν, για καθεμιά από αυτές τις πλευρές της συμπεριφοράς τους, τον χαρακτηρισμό ή τους χαρακτηρισμούς τους οποίους έχει δεχθεί η Επιτροπή, ισχυριζόμενοι ότι αυτή δεν απέδειξε συστατικά στοιχεία των διαφόρων μορφών των φερομένων παραβάσεων.
- 137 Έβδομον και τελευταίον, καθ' όσον η Anic διατείνεται ότι η ερμηνεία αυτή καταλήγει να της καταλογίζει ευθύνη για τη συμπεριφορά άλλων επιχειρήσεων, η επιχειρηματολογία της συγγέεται με εκείνη την οποία ανέπτυξε στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου και πρέπει ν' απορριφθεί για τους ίδιους λόγους.

- 138 Εν συμπεράσματι, ο τέταρτος λόγος ανταναιρέσεως είναι εν μέρει βάσιμος, καθ' όσον προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιον κατά την ερμηνεία της έννοιας της εναρμονισμένης πρακτικής, χωρίς όμως η πλάνη αυτή να επισύρει εξαφάνιση της αναρρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Ο λόγος ανταναιρέσεως πρέπει ν' απορριφθεί ως αβάσιμος κατά τα λοιπά.

Ως προς τον εσφαλμένο καταλογισμό της ευθύνης

- 139 Με τον πέμπτο λόγο ανταναιρέσεως, η Anic διατείνεται ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιον, που ανταναικλάται περαιτέρω σε σφάλμα αιτιολογήσεως, επιδοκιμάζοντας την εφαρμογή διττού κριτηρίου για την εντόπιση της επιχειρήσεως στην οποία πρέπει να καταλογιστεί παράβαση του κοινοτικού δικαίου. Η πλάνη αυτή έγκειται στη διαζευκτική εφαρμογή του κριτηρίου της νομικής συνέχειας και του της οικονομικής-λειτουργικής συνέχειας της επιχειρήσεως, ευνοώντας όποιο από τα δύο παρίσταται σκοπιμότερο, ούτως ώστε να μη παραμείνει ατιμώρητη η επιχείρηση σε περίπτωση που εξέλιπε το υποκείμενο που ευθυνόταν για τη διαχείριση επιχειρήσεως κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως.
- 140 Η Anic υποστηρίζει ότι μια τέτοια θεώρηση είναι απρόσφορη, διότι αφήνει αβεβαιότητες ως προς την εφαρμογή της, δεν εγγυάται την ασφάλεια των εννόμων σχέσεων, μπορεί να οδηγήσει σε άνιση μεταχείριση και αφήνει περιθώρια τεχνασμάτων περί τη σύσταση και τη λύση εταιριών προς εξασφάλιση ατιμωρησίας.
- 141 Εν προκειμένω, το «διώνυμο» Anic/SIR υπέστη δυσμενή διάκριση έναντι της Saga Petrokjemi/Statoil. Στη μεν περίπτωση των παραβάσεων τις οποίες διέπραξε η Saga Petrokjemi, η Επιτροπή προέβαλε το κριτήριο της οικονομικής συνέχειας της επιχειρήσεως· έτσι, εφόσον το υπεύθυνο νομικό πρόσωπο είχε εκλείψει, η ευθύνη εβάρυνε την Statoil, στην οποία είχε ενσωματωθεί. Αντιθέτως, η Anic κρίθηκε υπεύθυνη τόσο των πράξεων και παραβάσεων που προσήπροντο στη SIR, εταιρία την οποία εξαγόρασε το 1980, όσο και της φερομένης συμμετοχής της στο καρτέλ του πολυπρωπυλενίου, παρ' όλον ότι τις δραστηριότητες της στον τομέα αυτόν τις είχε μεταβιβάσει στη Monte. Το Πρωτοδικείο, το οποίο όφειλε να επιλέξει το καταλληλότερο κριτήριο και να το τηρήσει σταθερά, επεκύρωσε την άνιση εφαρμογή των

κριτηρίων αυτών από την Επιτροπή, απέφυγε δε, στη σκέψη 240, να απαντήσει στις αμφιβολίες τις οποίες διατύπωσε η Anic.

- 142 Η Επιτροπή επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι το Πρωτοδικείο ουδαμώς εφάρμοσε το διπτό αυτό κριτήριο, για τον απλό λόγο ότι χρειάστηκε να κρίνει μόνον την προσφυγή της Anic, εφόσον η Statoil δεν άσκησε προσφυγή. Ακολούθως, το ζήτημα δεν είναι μόνον να εντοπιστεί η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση, αλλά και να προσδιοριστεί το υποκείμενο δικαίου που είναι υπόλογο για τη συμπεριφορά αυτής της επιχειρήσεως, ώστε να μπορεί να εκτελεστεί η απόφαση, ιδίως ως προς το πρόστιμο. Τέλος, η Anic προβαίνει σε ισχυρισμούς που αποκλείεται πλέον να κριθούν βάσιμες, λόγω των διαπιστώσεων στις οποίες έχει προβεί ως προς τα πραγματικά περιστατικά το Πρωτοδικείο, όσον αφορά ιδίως τον φερόμενο καταλογισμό στην Anic των ενεργειών της SIR.
- 143 Η Επιτροπή, άλλωστε, θεωρεί ότι ο λόγος αυτός μπορεί να κριθεί απαράδεκτος ως υπέρμετρα γενικόλογος. Εν πάση δε περιπτώσει, η Statoil επελέγη όντως ως αποδέκτρια της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», διότι η Saga Petrokjemii απορροφήθηκε από την Statoil. Αντιθέτως, η Anic εμφανίστηκε στην αγορά ως ένα σύνολο, με μία μόνη εμπορική στρατηγική, και επώλησε τις δραστηριότητές της παραγωγής πολυπροπυλενίου στη Monté πριν από την εν λόγω απόφαση, καίτοι εξακολούθησε να υφίσταται ως νομικό πρόσωπο.
- 144 Συναφώς, επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι, καθ' όσον ο λόγος αυτός αφορά τον φερόμενο καταλογισμό στην Anic πράξεων τις οποίες διέπραξε η SIR, το Πρωτοδικείο ανέφερε, στη σκέψη 241 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι — όπως προκύπτει από τις εκτιμήσεις του σχετικά με τις διαπιστώσεις πραγματικών περιστατικών στις οποίες προέβη η Επιτροπή — η παράβαση είχε αποδειχθεί εις βάρος της Anic βάσει της δικής της και μόνον συμπεριφοράς. Δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο ανααιρετικής διαδικασίας, να αμφισβητήσει τις διαπιστώσεις αυτές του Πρωτοδικείου.
- 145 Ακολούθως, καθ' όσον η Anic προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι της κατελόγησε την ευθύνη της παραβάσεως, παρ' όλον ότι ο κλάδος πολυπροπυλενίου της είχε μεταβασθεί στη Monté, παραγνωρίζει την αρχή του προσωποπαγούς χαρακτήρα της ευθύνης και παραμελεί το κρίσιμο στοιχείο, που προκύπτει από τη νομολογία του

Δικαστηρίου (βλ. συναφώς προαναφερθείσα απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 80 και 84), ότι το λεγόμενο κριτήριο «της οικονομικής συνέχειας» μπορεί να λειτουργήσει μόνο στην περίπτωση στην οποία το ευθυνόμενο για την εκμετάλλευση της επιχείρησης νομικό πρόσωπο έπαυσε να υφίσταται νομικώς μετά τη διάπραξη της παραβάσεως. Έπεται επίσης ότι η εφαρμογή αυτών των κριτηρίων ουδόλως αντιβαίνει στην αρχή της ασφάλειας δικαίου.

- 146 Ορθώς, τέλος, στη σκέψη 240, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι δεν όφειλε ν' απαντήσει σε ερωτήματα αφορώντα πραγματικές περιστάσεις ξένες προς την παρούσα διαφορά. Ούτε πρέπει, άλλωστε, να αποφανθεί το Δικαστήριο επί ενδεχομένων ελιγμών που καταστρώθηκαν ειδικά προς αποφυγή της επιβολής κυρώσεων λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού.
- 147 Επομένως, ούτε ο πέμπτος λόγος μπορεί να γίνει δεκτός.

Ως προς την εσφαλμένη εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως

- 148 Με τον έκτο λόγο ανταναιρέσεως, η Anic επικρίνει το Πρωτοδικείο διότι δεν έλαβε επαρκώς υπόψη τον πολύ περιθωριακό ρόλο τον οποίο διαδραμάτισε στο πλαίσιο του φερομένου καρτέλ και έκρινε ικανοποιητικές τις διαπιστώσεις της Επιτροπής. Λόγω ιδίως της ενώσεως που πραγματοποιήθηκε μεταξύ Anic και SIR, το αληθές μέγεθος της πρώτης νοθεύτηκε από τα ανακριβή σε μεγάλο βαθμό αριθμητικά στοιχεία τα οποία — αντιθέτως προς ό,τι αναφέρεται στη σκέψη 247 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως — η Anic αμφισβήτησε κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου επ' ακροατηρίου συζήτηση. Ως προς τα αποτελέσματα της παραβάσεως, το Πρωτοδικείο παρέλειψε να λάβει υπόψη την ατομική συμπεριφορά των επιχειρήσεων, κατά παραγνώριση του προσωποπαγούς χαρακτήρα της ποινικής ευθύνης. Αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η Επιτροπή, οι επικρίσεις αυτές δεν διατυπώνονται για να επανεξεταστούν τα πραγματικά ζητήματα, διότι το Πρωτοδικείο υποχρεούται ν' αποφαινεται επί της σοβαρότητας της παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

- 149 Όσον αφορά την άποψη της Anic ότι το Πρωτοδικείο δεν έλαβε επαρκώς υπόψη τον περιορισμένο ρόλο της στο πλαίσιο του καρτέλ, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η αιτίαση αυτή είναι απαράδεκτη, διότι σκοπεί στην επανεξέταση των πραγματικών περιστατικών. Όσο για τον προσωποπαγή χαρακτήρα της ποινικής ευθύνης, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι έχει ήδη λάβει υπόψη τη μεγαλύτερη ή μικρότερη ευθύνη των επιχειρήσεων, επιβάλλοντας ιδίως αυστηρότερα πρόστιμα στις τέσσερις επιχειρήσεις που ευθύνονταν περισσότερο για τη σύμπραξη.
- 150 Συναφώς, κατ' αρχάς διαπιστώνεται ότι είναι μεν αληθές ότι, κατά τη νομολογία, άπαξ μια παράβαση έχει διαπραχθεί από πλείονες επιχειρήσεις, πρέπει να εξετάζεται η σχετική βαρύτητα της συμμετοχής καθεμιάς απ' αυτές (βλ. σχετικώς προαναφερθείσα απόφαση *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 623). Το Πρωτοδικείο όμως διαπίστωσε, στη σκέψη 264 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, ότι η Επιτροπή είχε ορθώς εκτιμήσει τον ρόλο που διαδραμάτισε στην παράβαση η Anic και ότι καλώς είχε στηριχθεί σ' αυτόν τον ρόλο προς ελίμνηση του προστίμου το οποίο της επέβαλε. Δεν μπορεί, επομένως, να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο ότι υπέπεσε σχετικώς σε πλάνη περί το δίκαιον.
- 151 Ακολούθως, καθ' όσον ο λόγος αυτός θέτει υπό επανεκτίμηση το γεγονός, το οποίο το Πρωτοδικείο επεσήμανε στη σκέψη 274, ότι, κατά την ενώπιόν του διαδικασία, η Επιτροπή είχε εμφανίσει τα κατάλληλα αριθμητικά στοιχεία που αντανακλούν το μέγεθος της Anic στην κοινοτική αγορά πολυπροπυλενίου — των οποίων η Anic δεν είχε αμφισβητήσει την ακρίβεια —, αφορά πραγματικά ζητήματα που δεν μπορούν να εξετασθούν στο πλαίσιο αναιρετικής διαδικασίας.
- 152 Τέλος, αποφαινόμενο επί της συνεκτιμήσεως των αποτελεσμάτων της παραβάσεως, το Πρωτοδικείο δεν υπεχρεούτο να εξετάσει την ατομική συμπεριφορά των επιχειρήσεων, άπαξ, όπως ορθώς επεσήμανε στη σκέψη 280, τα αποτελέσματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό της τάξεως μεγέθους των προστίμων δεν είναι εκείνα που προκύπτουν από την πραγματική συμπεριφορά την οποία ισχυρίζεται ότι ακολούθησε μια επιχείρηση, αλλά εκείνα που προκύπτουν από την όλη παράβαση στην οποία συμμετέσχε.
- 153 Επομένως, ο έκτος λόγος ανταναιρέσεως πρέπει επίσης ν' απορριφθεί.

Ως προς την εσφαλμένη επιμέτρηση του προστίμου

- 154 Με τον έβδομο λόγο ανταναιρέσεως, η Anic διατείνεται ότι, κατά την επανεξέταση του ύψους του προστίμου, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιον, καθ' όσον δεν έλαβε δεόντως υπόψη τους παράγοντες που απαριθμούνται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, σχετικά τόσο με τη διάρκεια όσο και με τη σοβαρότητα της παραβάσεως την οποία διέπραξε. Ως προς τη διάρκεια, η Anic έθεσε τέρμα, τον Ιούνιο και όχι τον Οκτώβριο του 1982, σε κάθε συμπεριφορά δυνάμενη να συνιστά παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης. Το Πρωτοδικείο όφειλε, επομένως, να επιφέρει μεγαλύτερη μείωση του προστίμου, λαμβάνοντας υπόψη τη μικρότερη διάρκεια της συμπαιγνιακής συμπεριφοράς.
- 155 Όσον αφορά τη σοβαρότητα, η Anic υποστηρίζει ότι ούτε η Επιτροπή ούτε το Πρωτοδικείο εξετίμησαν δεόντως τον ρόλο τον οποίο είχε διαδραματίσει στις συμπαιγνιακές συμφωνίες, ούτε το μέγεθος των προμηθειών πολυπροπυλενίου εντός της Κοινότητας ή τον κύκλο εργασιών.
- 156 Ως προς το πρώτο σημείο, η Επιτροπή διέκρινε μεν τους τέσσερις μεγάλους από τους λοιπούς παραγωγούς, δεν προέβη όμως σε περαιτέρω διαφοροποιήσεις μεταξύ αυτών των λοιπών παραγωγών αναλόγως του βαθμού συμμετοχής τους στο φερόμενο καρτέλ.
- 157 Όσον αφορά το μερίδιο αγοράς, όπως προκύπτει από τον πίνακα τον οποίο προσκόμισε η Επιτροπή κατόπιν ερωτήσεως του Πρωτοδικείου, η απόφαση «πολυπροπυλένιο» στηρίζεται σε στοιχεία του 1983 (2,8 %), τα οποία δεν έχουν καμία σημασία, άπαξ η Anic έπαυσε να μετέχει στην παράβαση το 1982 (έτος κατά το οποίο το μερίδιό της στην αγορά ήταν 2,43 % και όχι 2,7 %, όπως δείχνει ο πίνακας 1 της εν λόγω αποφάσεως).
- 158 Όσον αφορά, τέλος, τον κύκλο εργασιών της, η Anic ισχυρίστηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου — χωρίς αυτό να το λάβει υπόψη — ότι το 1982 ήταν 32 966 δισεκατομμυρίων LIT, ενώ η Επιτροπή στηρίχτηκε στο ποσό των 25 εκατομμυρίων ECU,

ήτοι μεταξύ 36 790 και 38 636 δισεκατομμυρίων LIT. Όταν η Επιτροπή εξήγησε ότι το ποσό των 25 εκατομμυρίων ECU προκύπτει από την εφαρμογή του συντελεστή μετατροπής του 1982, η Anic απάντησε ότι η Επιτροπή δεν όφειλε να χρησιμοποιήσει τον συντελεστή μετατροπής του 1982 για να καθορίσει το ποσό του προστίμου που θα επέβαλλε το 1986. Πράγματι, για να μετατραπεί το ποσό προστίμου 750 000 ECU σε 1 103 692 500 LIT, χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής μετατροπής του 1986. Η ασυνέπεια αυτή οδηγεί σε αληθές σφάλμα στον πίνακα τον οποίο προσκόμισε ενώπιον του Πρωτοδικείου η Επιτροπή: το επιβληθέν στην Anic πρόστιμο δεν ισούται με 2,5 %, αλλά με 3,35 % του κύκλου εργασιών της του 1982. Είναι, έτσι, προφανές ότι το πρόστιμο καθορίστηκε σε ποσό υψηλότερο από εκείνο που αντιστοιχούσε στη βούληση της Επιτροπής, ανάλογα με τον κύκλο εργασιών, ή ότι ο ληφθείς υπόψη κύκλος εργασιών ήταν κατά πολύ μεγαλύτερος του αληθούς κύκλου εργασιών του 1982. Και στη μια και στην άλλη περίπτωση, τα αντιφατικά και εσφαλμένα στοιχεία τα οποία έδωσε η Επιτροπή αλλοίωσαν την κρίση του Πρωτοδικείου.

- 159 Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα επιχειρήματα περί μικρότερης διάρκειας της παραβάσεως, την οποία αμφισβητεί, και περί εσφαλμένης, εκ μέρους του Πρωτοδικείου, σταθμίσεως των διαφόρων παραγόντων προς εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως επιδιώκουν την επανεξέταση πραγματικών στοιχείων.
- 160 Όσον αφορά τον προσδιορισμό του μεριδίου αγοράς της Anic, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι ο προσκομισθείς στο Πρωτοδικείο πίνακας καταρτίστηκε μετά την έκδοση της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» και ότι δεν προέβη σε καμία μαθηματική πράξη για να καθορίσει το ύψος των προστίμων. Σκοπός του πίνακα ήταν να παράσχει συγκρίσιμα στοιχεία για όλες τις επιχειρήσεις, πράγμα που εξηγεί γιατί αναφέρει το μερίδιο αγοράς της Anic του 1983, όπως και για τις λοιπές επιχειρήσεις.
- 161 Τέλος, σχετικά με τον κύκλο εργασιών, το ποσό των 32 966 δισεκατομμυρίων LIT, το οποίο προβάλλει η Anic ισοδυναμεί κατ' ουσίαν με το ποσό των 25 εκατομμυρίων ECU, το οποίο όρισε η Επιτροπή, βάσει της μέσης ισοτιμίας του 1982.
- 162 Όσον αφορά, πρώτον, τη διάρκεια της παραβάσεως, από τις εκτιμήσεις του Πρωτοδικείου σχετικά με την απόδειξη της παραβάσεως, που συνοψίζονται στις σκέψεις 259 και 260, προκύπτει ότι αυτή έλαυσε στα τέλη Οκτωβρίου 1982 και ότι,

από τα μέσα του 1982, η Anic είχε παύσει να μετέχει στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου, καθώς και στη σύμπτωση βουλήσεων που διαμορφωνόταν κατ' αυτές. Προκύπτει άλλωστε από τη σκέψη 261, ότι το Πρωτοδικείο μείωσε αναλόγως το ποσό του επιβληθέντος στην Anic προστίμου. Εφόσον οι διατυπωθείσες από την Anic επικρίσεις κατά των εκτιμήσεων σχετικά με την απόδειξη της παραβάσεως απορριφθηκαν, δεν συντρέχει λόγος να ληφθούν υπόψη ως προς τον υπολογισμό του προστίμου.

163 Δεύτερον, οι αιτιάσεις περί της συνεκτιμήσεως του ρόλου της Anic στην κοινοτική αγορά πολυπροπυλενίου συγγέονται με εκείνες που προβλήθηκαν στο πλαίσιο του έκτου λόγου ανταναιρέσεως και πρέπει ν' απορριφθούν για τους ίδιους λόγους.

164 Τρίτον, κατά το μέτρο που οι επικρίσεις της Anic στρέφονται κατά της λήψεως υπόψη του κύκλου εργασιών της του 1982, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία (βλ. ιδίως αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, *Musique Diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 120, και της 12ης Νοεμβρίου 1985, 183/83, *Krupp Stahl* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3609, σκέψη 37), για τον καθορισμό του προστίμου μπορεί να λαμβάνεται υπόψη τόσο ο συνολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως, ο οποίος αποτελεί — κατά προσέγγιση έστω και ατελή — ένδειξη για το μέγεθος της επιχειρήσεως και την οικονομική της ισχύ, όσο και το μέρος αυτού του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα εμπορεύματα για τα οποία συντρέχει παράβαση και ο οποίος είναι ως εκ τούτου ενδεικτικός της βαρύτητας της τελευταίας.

165 Επομένως, οσάκις τίθεται ζήτημα εκτιμήσεως του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος επιχειρήσεως κατά τον χρόνο της παραβάσεως, επιβάλλεται να χρησιμοποιούνται οι τότε ισχύοντες συντελεστές μετατροπής και όχι αυτοί που ισχύουν κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως επιβολής προστίμου. Σε αντίθετη περίπτωση, το σχετικό μέγεθος των επιχειρήσεων που έχουν λάβει μέρος στην παράβαση θα νοθευόταν από τη συνεκτίμηση γεγονότων εξωγενών και τυχαίων, όπως η εξέλιξη των εθνικών νομισμάτων κατά την επακολουθήσασα περίοδο. Αντιθέτως, είναι πρόδηλο ότι τα ποσά των προστίμων, καθορισμένων σε ECU και σε εθνικά νομίσματα, πρέπει να μετατρέπονται βάσει των συντελεστών μετατροπής που ισχύουν κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως, διότι άλλως θα αλλοωνόταν το ύψος τους για επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε κράτη που χρησιμοποιούν διαφορετικά νομίσματα.

- 166 Επομένως, ο έκτος λόγος αναιρέσεως πρέπει επίσης ν' απορριφθεί.
- 167 Επειδή κανείς από τους λόγους τους οποίους προέβαλε η Apic δεν έγινε δεκτός, πρέπει ν' απορριφθεί η αίτηση ανταναιρέσεως στο σύνολό της.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως της Επιτροπής

Επί του παραδεκτού

- 168 Η Apic αμφισβητεί, για πρώτη φορά με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, το παραδεκτόν της αιτήσεως αναιρέσεως της Επιτροπής, ελλείψει εννόμου συμφέροντος. Η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι άσκησε αναίρεση για να επιτύχει αποσαφήνιση των αρχών, χωρίς να έχει ειδικώς συμφέρον προς μεταρρύθμιση του ύψους του προστίμου το οποίο είχε ορίσει το Πρωτοδικείο. Το συμφέρον, όμως, που δικαιολογεί την άσκηση αναιρέσεως είναι μόνον εκείνο που επιδιώκει την τροποποίηση του διατακτικού του Πρωτοδικείου. Άπαξ η Επιτροπή δηλώνει διατεθειμένη ν' αποδεχθεί το διατακτικό ως προς το ύψος του προστίμου της Apic, παύει να υφίσταται επίδικο αντικείμενο.
- 169 Εξ άλλου, η Apic διατείνεται ότι η συλλογιστική του Πρωτοδικείου στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι καθ' όλα ανάλογη με εκείνη την οποία ανέπτυξε σε παράλληλη υπόθεση στην απόφαση της 10ης Μαρτίου 1992, T-11/89, Shell κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-757). Ωστόσο, η Επιτροπή δεν άσκησε αναίρεση κατά της τελευταίας αυτής αποφάσεως, πράγμα που μπορεί να εξηγηθεί είτε από το μικρότερο ποσοστό μειώσεως του προστίμου στην υπόθεση Shell κατά Επιτροπής, είτε από το γεγονός ότι η απόφαση Shell κατά Επιτροπής εκδόθηκε μετά την απόφαση PVC του Πρωτοδικείου, ήτοι κατά χρόνον κατά τον οποίο η προσοχή της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής ήταν επικεντρωμένη στην αντίδραση στην

τελευταία αυτή απόφαση. Όπως και να έχει το πράγμα, η Anic είναι θύμα διακρίσεως.

- 170 Η Επιτροπή αποκρίνεται ότι, και αν ακόμη υποθεθεί ότι, όπως ισχυρίζεται η Anic, άσκησε διάκριση εις βάρος της επιχειρήσεως αυτής ασκώντας αναίρεση στην παρούσα υπόθεση, ενώ δεν το έπραξε στην περίπτωση της Shell, το γεγονός αυτό δεν μπορεί να συνεπάγεται απόρριψη της αναιρέσεως.
- 171 Συναφώς, επισημαίνεται αφενός μεν ότι, δυνάμει του άρθρου 49, τρίτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, με εξαίρεση τις περιπτώσεις δικών μεταξύ της Κοινότητας και των υπαλλήλων της, αναίρεση μπορούν να ασκήσουν και τα κράτη μέλη και τα όργανα της Κοινότητας που δεν παρενέβησαν στη δίκη ενώπιον του Πρωτοδικείου. Επομένως, τα όργανα της Κοινότητας, είτε ήσαν είτε όχι διάδικοι στην πρωτοβάθμια δίκη, δεν υποχρεούνται να θεμελιώνουν έννομο συμφέρον για να μπορούν ν' ασκήσουν αναίρεση κατ' αποφάσεως του Πρωτοδικείου.
- 172 Αφετέρου δε κάθε διάδικος είναι ελεύθερος να εκτιμήσει τη σκοπιμότητα της ασκήσεως αναιρέσεως κατ' αποφάσεως του Πρωτοδικείου και δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να ελέγχει την επιλογή την οποία πραγματοποιεί σχετικώς η Επιτροπή.
- 173 Επομένως, οι αντιρρήσεις της Anic ότι η Επιτροπή δεν είχε έννομο συμφέρον ή ότι η ίδια υπέστη δυσμενή διάκριση στερούνται παντελώς ερεισματος, οπότε το Δικαστήριο θα προβεί στην εξέταση της αναιρέσεως επί της ουσίας.

Ως προς την ουσία

Γενικά

174 Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι δεν αμφισβητεί τα μέρη της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως με τα οποία το Πρωτοδικείο ακύρωσε την απόφαση «πολυπροπυλένιο» καθ' όσον αναγνωρίζει ότι η Anic μετείχε στην παράβαση πριν από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979 και μετά τα τέλη Οκτωβρίου του 1982 (παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, του διατακτικού) και με τα οποία προέβη σε αντίστοιχη μείωση του προστίμου. Η αίτηση αναιρέσεώς της αφορά τα τμήματα της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως με τα οποία το Πρωτοδικείο ακύρωσε την απόφαση «πολυπροπυλένιο» καθ' όσον αναγνωρίζει ότι η Anic μετείχε σε συνοδευτικά μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών, οι οποίες συμφωνήθηκαν είτε μετά τα μέσα του 1982 (παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, του διατακτικού), είτε καθ' όλη τη διάρκεια (παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση, του διατακτικού), και με τα οποία προέβη σε αντίστοιχη μείωση του προστίμου (παράγραφος 2 του διατακτικού).

175 Για την Επιτροπή, το ζήτημα αυτό έχει σημασία που υπερβαίνει την παρούσα περίπτωση, διότι αφορά τη διατύπωση της αρχής ότι, οσάκις μια ομάδα επιχειρήσεων συνεννοείται για να στηρίξει τη τιμή ενός προϊόντος, κάθε επιχείρηση ευθύνεται για το σύνολο των πράξεων στηρίξεως των τιμών, ακόμη και εκείνων στις οποίες δεν έχει συνεργήσει. Τα αποτελέσματα στο επίπεδο του προστίμου έχουν δευτερεύουσα σημασία, αλλ' επιβεβαιώνουν το συμφέρον της Επιτροπής, και από διαδικαστική ακόμη άποψη.

Επί της εσφαλμένης ερμηνείας της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο»

176 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή διατείνεται ότι το Πρωτοδικείο ερμήνευσε εσφαλμένα την απόφασή της αποδίδοντάς της μια διαπίστωση την οποία δεν περιέχει. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 1 της αποφάσεως αυτής, ουδέποτε εδήλωσε ότι η Anic μετείχε εν όλω ή εν μέρει στις πράξεις που μνημονεύονται σ' αυτό, αλλ' ότι ευθύνεται, όπως και οι άλλες επιχειρήσεις, για το σύνολο της παραβάσεως, άρα

ακόμη και για τις πράξεις στις οποίες δεν μετέσχε ευθέως. Το Πρωτοδικείο ακύρωσε, έτσι, ένα μέρος της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» που δεν υφίστατο.

- 177 Κατά την Επιτροπή, οι δεκαπέντε εμπλεκόμενες επιχειρήσεις διέπραξαν παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης μετέχοντας σε σύμπραξη που σκοπούσε στη στήριξη της τιμής του πολυπροπυλενίου, η οποία είχε ως κύριο σκοπό τον καθορισμό ελαχίστων τιμών πωλήσεως και περιείχε συνοδευτικά μέτρα αποσκοπούντα στην επίτευξη αυτού του σκοπού. Όλες οι επιχειρήσεις δεν μετέσχαν σε όλα τα συνοδευτικά μέτρα, η απόφαση «πολυπροπυλένιο» όμως κατελόγιζε σε κάθε επιχείρηση την ευθύνη της όλης συμπράξεως. Κατά την απόφαση αυτή, δεν επρόκειτο για σειρά παραβάσεων, αλλά για μια ενιαία παράβαση, λαμβανομένου πάντως υπόψη, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, του περισσότερο ή λιγότερο σημαντικού ρόλου τον οποίο διαδραμάτισε κάθε επιχείρηση. Έτσι, στο άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», αναγνωρίζεται η ευθύνη των επιχειρήσεων, στις ημερομηνίες που προσδιορίζονται για καθεμιά τους, για παράβαση που εκδηλώθηκε μέσω πέντε μορφών συμπεριφοράς, χωρίς να διευκρινίζεται ποιες επιχειρήσεις ανέπτυξαν τη μια ή την άλλη μορφή συμπεριφοράς ή σε ποιες ημερομηνίες το έπραξαν.
- 178 Το διατακτικό της αναιρεσιβαλλομένης απόφασεως, αντιθέτως, φαίνεται να υποθέτει ότι αποδίδεται η ευθύνη της παραβάσεως στο σύνολό της, χωριστά από την απόδοση της ευθύνης για τις μορφές συμπεριφοράς που τη συνιστούν: οι ημερομηνίες παύσεως της μιας ή της άλλης ενδέχεται να μη συμπίπτουν, το δε πρόστιμο λαμβάνει υπόψη τόσο αυτή τη διαφορά όσο και τη μη συμμετοχή σε δεδομένη συμπεριφορά. Αυτό δείχνει τα αποτελέσματα της διαφοράς μεταξύ της έννοιας της ενιαίας παραβάσεως και του τρόπου με τον οποίο την εφάρμοσε το Πρωτοδικείο.
- 179 Η Anic θεωρεί ότι η άποψη της Επιτροπής, που αγνοεί τη φυσική συναυτουργία κάθε επιχειρήσεως στο σύνολο των επί μέρους ενεργειών εκτελέσεως της συμπράξεως, ενεργειών που μπορούν να προσλαμβάνουν τη μορφή είτε συμφωνίας είτε εναρμονισμένης πρακτικής, μπορεί να ευσταθήσει μόνον αν ισχυριστεί κανείς ότι δεν υφίσταται καμμία ουσιαστική διαφορά μεταξύ των εννοιών της συμφωνίας και της εναρμονισμένης πρακτικής. Ένας τέτοιος, όμως, ισχυρισμός αντιφάσκει προς τις αρχές τις οποίες διατύπωσε το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 198 και 200 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου. Επομένως, η

συμφωνία προϋποθέτει πάντοτε σύμπτωση βουλήσεων, ενώ η εναρμονισμένη πρακτική συνίσταται σε ενσυνείδητα παράλληλη συμπεριφορά. Μεταξύ των δύο αυτών εννοιών υπάρχουν διαφορές όχι μόνον ποσοτικές, αλλά και ποιοτικές: η μεν συμφωνία μπορεί να προκύπτει από σύμπτωση βουλήσεων χωρίς την εκτέλεση έμπρακτης δραστηριότητας, η δε εναρμονισμένη πρακτική προκύπτει από έμπρακτη συμπεριφορά, που συγκεκριμενοποιεί την ενσυνείδητα παράλληλη κίνηση ή τον συντονισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων. Επομένως, η έμπρακτη συμπεριφορά μπορεί να συνιστά εξωτερίκευση ενιαίας παραβάσεως μόνον αν αυτή έγκειται σε συμφωνία. Σε μια τέτοια όμως περίπτωση, η ύπαρξη συμφωνίας, και ιδίως της συμπτώσεως βουλήσεων στην οποία αυτή θεμελιώνεται, πρέπει ν' αποδεικνύεται, πράγμα το οποίο δεν έπραξε η Επιτροπή στην απόφαση «πολυπροπυλένιο».

180 Η Anic φρονεί ότι το σφάλμα ερμηνείας το οποίο επικαλείται η Επιτροπή αποτελεί ψευδοπρόβλημα, στερούμενο πρακτικών συνεπειών. Ασφαλώς, η Επιτροπή δεν την κατηγόρησε ότι διέπραξε σειρά χωριστών παραβάσεων, αλλ' ότι μετέσχε σε ενιαία παράβαση· ωστόσο η ενιαία αυτή παράβαση συντίθεται από επί μέρους στοιχεία συμπεριφοράς. Η Επιτροπή προσάπτει στις διάφορες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ότι μετέσχαν, σε ποικίλλοντα βαθμό, στις ενέργειες που απαριθμούνται στο άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», ενέργειες που συνιστούν την ίδια την παράβαση. Ενιαία παράβαση μη εμπριεχόμενη στην αναφορά σ' αυτά τα στοιχεία συμπεριφοράς θα ήταν, κατά την Anic, «κενό κιβώτιο».

181 Η Επιτροπή χρησιμοποίησε την έννοια της ενιαίας παραβάσεως για να κατηγορήσει τις επιχειρήσεις για όλες τις μορφές συμπεριφοράς που περιέχονται στην παράβαση, απαλλασσόμενη έτσι της προσκομίσεως αποδείξεων για τη συμπεριφορά κάθε επιχειρήσεως. Η διατύπωση την οποία επέλεξε στην απόφαση «πολυπροπυλένιο» η Επιτροπή ενυπάρχει σιωπηρά σ' εκείνη την οποία χρησιμοποίησε το Πρωτοδικείο, το οποίο υιοθετεί την έννοια της ενιαίας παραβάσεως και δεν εξατομικεύει τα διάφορα στοιχεία της παραβάσεως, παρά μόνον με τον σκοπό να περιορίσει τη χρονική τους έκταση και να εκτιμήσει καλύτερα τον βαθμό ευθύνης κάθε επιχειρήσεως. Συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική εκδηλώνονται σε ορισμένες μορφές συμπεριφοράς των επιχειρήσεων. Επομένως, καμμία αιτίαση δεν μπορεί ν' αποδοθεί στο Πρωτοδικείο καθ' όσον ακύρωσε τα τμήματα της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», με τα οποία η Anic εκρίνετο ένοχη συμπεριφοράς που δεν μπορούσε να της καταλογιστεί, διότι δεν είχε αποδειχθεί επαρκώς κατά νόμον.

Επί της αντιφάσεως μεταξύ σκεπτικού και διατακτικού

- 182 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή διατείνεται ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ενέχει αντίφαση. Αφενός μεν το Πρωτοδικείο δέχτηκε, στις σκέψεις 203 και 204, τον χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών στα οποία στηρίχτηκε η απόφαση «πολυπροτυλένιο», άρα και την άποψη περί ενιαίας παραβάσεως. Αφετέρου δε ακύρωσε μερικώς την απόφαση αυτή για τον λόγο ότι δεν είχε αποδειχθεί η συμμετοχή της Anic σε ορισμένες από τις ενέργειες που είχαν διαπραχθεί κατά τον κρίσιμο χρόνο, παρ' όλον ότι οι ενέργειες αυτές αποτελούσαν μέρος της παραβάσεως την οποία το Πρωτοδικείο θεωρεί ενιαία. Η αντίφαση αυτή ανευρίσκεται στο ίδιο το διατακτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Ενώ στην παράγραφο 1, πρώτη περίπτωση, γίνεται αναφορά στο σύνολο της παραβάσεως, η οποία προσδιορίζεται χρονικώς, στη δεύτερη και τρίτη περίπτωση η ευθύνη της Anic αποκλείεται για πράξεις που διεπράχθησαν καθ' όλο αυτό το διάστημα, παρ' όλον ότι οι πράξεις αυτές αποτελούν μέρος της παραβάσεως. Σε τελική ανάλυση, η Επιτροπή προσάπτει στο Πρωτοδικείο το ότι δεν καθιστά την Anic υπεύθυνη για την παράβαση στο σύνολό της, σύμφωνα με την άποψη περί ενιαίας παραβάσεως, αλλά διακρίνει μεταξύ των διαφόρων πράξεων ως εάν επρόκειτο για χωριστές παραβάσεις.
- 183 Κατά την Επιτροπή, η Anic συμεριζείται την άποψή της περί ενιαίας παραβάσεως και περί του ότι το Πρωτοδικείο δεν εφάρμοσε ορθά την έννοια αυτή. Οι διάδικοι διχογνωμούν μόνον ως προς τις συνέπειες τις οποίες αντλούν από την επίκριση αυτή, καθ' όσον η μεν Επιτροπή θεωρεί ότι το Πρωτοδικείο δεν έπρεπε να απαλλάξει εν όλω ή εν μέρει την Anic της ευθύνης για τη συνιστώσα παράβαση συμπεριφορά, ενώ η Anic φρονεί ότι η συμμετοχή της στην παράβαση περατώθηκε στα μέσα του 1982, ταυτόχρονα με τη συμμετοχή της στις συναντήσεις, και όχι τον Οκτώβριο του 1982. Το επιχείρημα της Anic άπτεται πραγματικών ζητημάτων και είναι, επομένως, απαράδεκτο, αλλά, και αν ακόμη το Δικαστήριο υιοθετούσε ως προς το ζήτημα αυτό την άποψη της Anic, η επιχείρηση αυτή θα εξακολουθούσε να ευθύνεται για ολόκληρη την παράβαση μέχρι τα μέσα του 1982, οπότε θα έπρεπε, ούτως ή άλλως, να αναιρεθεί η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ως προς την παράγραφο 1, δεύτερη και τρίτη περίπτωση, του διατακτικού.
- 184 Η Anic φρονεί ότι δεν υφίσταται καμμία αντίφαση μεταξύ του σκεπτικού και του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή. Το Πρωτοδικείο όφειλε, αντιθέτως, να ολοκληρώσει τον συλλογισμό του, αντλώντας από τις διαπιστώσεις πραγματικών περιστατικών και τις αρχές του δικαίου, τις οποίες διατυπώνει στο σκεπτικό, τις επιβαλλόμενες συνέπειες, ότι δηλαδή η Anic δεν

μετέσχε στη σύμπραξη. Συγκεκριμένα, όπως εξηγεί η Anic με την αίτηση ανταναιρέσεώς της, τέσσερις από τις πέντε πτυχές συμπεριφοράς που εκρίθησαν απαραίτητες για τη λειτουργία της συμπράξεως δεν αποδείχθηκαν έναντι αυτής. Υπ' αυτές τις συνθήκες, η συμμετοχή στις συναντήσεις από μόνη της δεν μπορούσε να συνιστά προσχώρηση στη συμφωνία ή την εναρμονισμένη πρακτική.

185 Όσον αφορά, γενικότερα, όλα αδιακρίτως τα στοιχεία του φερομένου εναρμονισμένου συστήματος, πρέπει ακόμη ν' αποδειχθεί ότι η Anic το έθεσε σε εφαρμογή. Δεν αποδεικνύεται όμως για καμιά από τις προσαπτόμενες δραστηριότητες ότι η Anic ενήργησε σύμφωνα με δεσμεύσεις, π.χ. μέσω ταυτοχρόνων ανατιμήσεων ή μέσω της τηρήσεως των ποσοτήτων που της είχαν οριστεί. Ακόμη και η χρονολογία του Οκτωβρίου 1983 ως πέρατος της περιόδου είναι αμφισβητήσιμη, εφόσον, κατ' εκείνον τον χρόνο, η μεταβίβαση στη Monte είχε ήδη συντελεστεί, η συμμετοχή στις συναντήσεις είχε παύσει από τον Μάιο του 1982 ή τα μέσα του 1982, η δε γνωστοποίηση στην ICI των προσδοκιών σχετικά με τον όγκο πωλήσεων δεν αρκούσε για να στοιχειοθετήσει συμμετοχή σε εναρμονισμένη πρακτική. Εφόσον, λοιπόν, αποκρούεται πάσα σημασία της γνωστοποίησεως των εν λόγω προσδοκιών, παραμένει μόνον η συμμετοχή της Anic στις συναντήσεις, η οποία παρέμεινε άνευ αποτελεσμάτων και δεν αρκεί για να καταλογισθεί στην Anic η ευθύνη της όλης παραβάσεως.

186 Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση θεμελιώνεται εξ ολοκλήρου στην ιδέα ότι η συμμετοχή παραγωγών στις συναντήσεις είναι αναγκαίο και επαρκές στοιχείο προς απόδειξη της συμμετοχής της Anic στη σύμπραξη. Κατά συνέπεια, κάθε φορά που η συμμετοχή της Anic στις συναντήσεις δεν αποδεικνυόταν, με μία μόνη εξαίρεση, το Πρωτοδικείο λογικώς απέκλεισε τη συμμετοχή της στη σύμπραξη για τις αντίστοιχες περιόδους και πρωτοβουλίες. Υπό το πρίσμα του Πρωτοδικείου, ήταν επίσης λογικό — ακόμη και για την περίοδο κατά την οποία κρίθηκε ότι η Anic είχε συνολικώς μετάσχει στη σύμπραξη — να αποκλεισθεί η ευθύνη της για τις ενέργειες που σχεδιάζονταν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων στις οποίες δεν είχε μετάσχει. Η επίκριση της Επιτροπής είναι, επομένως, αδικαιολόγητη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η Anic οφείλει να συνταχθεί με τη συλλογιστική του Πρωτοδικείου.

187 Για τον μετά τα τέλη 1978 ή τις αρχές 1979 χρόνο, η εξέταση του Πρωτοδικείου συναρθρώνεται μεν κατά τα καθ' έκαστον στοιχεία της παραβάσεως, η συλλογιστική του όμως εξακολουθεί να θεμελιώνεται στην αντίληψη ότι η συμμετοχή στις συναντήσεις συνδέεται άρρηκτα με τη συμμετοχή στη σύμπραξη. Όσον αφορά, ειδικότερα, τη διαβούλευση επί των τιμών και των ποσοστώσεων, η Anic διατείνεται ότι

από τη μη συμμετοχή της στις συναντήσεις μετά τα μέσα 1982 προκύπτει ότι ήταν ξένη προς τις επακολουθήσασες πρωτοβουλίες. Ομοίως, προκειμένου περί των μέτρων που προορίζονταν προς διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών για τις τιμές, η μη συμμετοχή της στις συναντήσεις κατά τις οποίες απεφασίζοντο τα μέτρα αυτά σήμαινε πως ήταν ξένη προς τις συνομολογούμενες στο πλαίσιο αυτό πρωτοβουλίες.

- 188 Η Anic δεν συναποδέχεται τον χαρακτηρισμό της ενιαίας παραβάσεως. Και αν ακόμη υποτεθεί ότι υπήρχε αιτιώδης σχέση μεταξύ των διαφόρων μορφών συμπεριφοράς την οποία ακολούθησαν διάφορες επιχειρήσεις σειράν ετών, οι διάφορες παραβάσεις δεν αποτελούν ένα ενιαίο γεγονός, διατηρούν τη φύση τους και έπρεπε να αμφισβητηθούν ατομικώς. Η άποψη της Επιτροπής εξηγεί πώς η Anic θεωρήθηκε υπεύθυνη πρωτοβουλιών για τιμές ή ποσοτώσεις, χωρίς ν' αποδεικνύεται ότι τις είχε εφαρμόσει στην πράξη: η διανοητική της συνεργασία θεωρήθηκε επαρκής. Και αυτή όμως ακόμη η κατασκευή δεν επέτρεπε ν' αποδοθεί σε μια επιχείρηση η ευθύνη πράξεων στις οποίες δεν μετέσχε, διανοητικά τουλάχιστον.
- 189 Και ακόμη υποτεθεί, όπως έκρινε το Πρωτοδικείο, ότι οι συναντήσεις απετέλεσαν το καθοριστικό στοιχείο του εναρμονισμένου από τους παραγωγούς συστήματος, η επισήμανθείσα από την Anic αντίφαση μεταξύ του σκεπτικού και του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν παύει να είναι προφανής. Άλλαξ, απ' ό,τι προκύπτει από τις σκέψεις 91 και 100 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεν αποδεικνύεται ότι η Anic μετέσχε στις συναντήσεις μετά τις 9 Ιουνίου 1982, καμμία πρωτοβουλία μεταγενέστερη της ημερομηνίας αυτής δεν μπορεί να της αποδοθεί. Επομένως, η ανάμειξή της στο φερόμενο καρτέλ περατώθηκε ως προς όλα της τα αποτελέσματα τον Ιούνιο και όχι τον Οκτώβριο του 1982.
- 190 Συναφώς, πρέπει να εξετασθούν από κοινού οι δύο λόγοι τους οποίους προέβαλε με την αίτηση αναιρέσεως η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, για να κριθεί το βάσιμο των αιτιάσεων αυτών, πρέπει, πρώτα, να ερευνηθεί αν η απόφαση «πολυπροπυλένιο» έχει όντως το περιεχόμενο και την εννοιολογική έκταση που της αποδίδει η Επιτροπή ως προς τον καταλογισμό σε κάθε επιχείρηση, και ιδίως στην Anic, της ευθύνης για ολόκληρη την παράβαση. Εάν όχι, θα πρέπει, δεύτερον, να εκτιμηθεί αν το σκεπτικό και το διατακτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ενέχουν όντως αντίφαση ως προς την ερμηνεία της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή. Εάν παραστεί ανάγκη, θα χρειαστεί ακόμη το Δικαστήριο να ερευνησει, τρίτον, μήπως η απόφαση «πολυπροπυλένιο», όπως την ερμηνεύει η Επιτροπή,

παραβαίνει το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, και μήπως προσβάλλει τον πρωσοποπαγή χαρακτήρα της ευθύνης των παραβάσεων της διατάξεως αυτής, τους κανόνες περί αποδείξεων και τα δικαιώματα του αμυνομένου, όπως ισχυρίζεται η Anic.

- 191 Πρώτον, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» προσάπτει στις οικείες επιχειρήσεις ότι συμμετέσχαν, επί διαφορετικά χρονικά διαστήματα, σε συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική που αντανακλούσαν μορφές παραβατικής συμπεριφοράς, που μνημονεύονται στα στοιχεία α' έως ε' της εν λόγω διατάξεως. Μια τέτοια διατύπωση επιβεβαιώνει την άποψη ότι η Επιτροπή θέλησε έτσι να καταλογίσει σε καθεμιά από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις την ευθύνη για όλες τις περιγραφόμενες κατ' αυτόν τον τρόπο μορφές παραβατικής συμπεριφοράς.
- 192 Την ερμηνεία αυτή επιρρωννύει η αιτιολογία της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο». Αναφερόμενη στα στοιχεία της παραβάσεως τα οποία χαρακτήρισε, στην αιτιολογική σκέψη 81, ως ενιαία και συνεχή «συμφωνία», η Επιτροπή εξέθεσε, μεταξύ άλλων, στην αιτιολογική σκέψη 83, ότι «το συμπέρασμα ότι πρόκειται για μια συνεχή συμφωνία δεν μεταβάλλεται από το γεγονός ότι ορισμένοι παραγωγοί — αναπόφευκτα — δεν παρίσταντο σε κάθε συνάντηση». Διευκρίνισε επίσης ότι «όλες οι επιχειρήσεις, στις οποίες απευθύνεται η παρούσα απόφαση, έλαβαν μέρος στη σύλληψη γενικών σχεδίων και στις λεπτομερείς συζητήσεις» και ότι «ο βαθμός ευθύνης τους δεν επηρεάζεται λόγω της απουσίας τους από μια συγκεκριμένη συνεδρίαση (ή, στην περίπτωση της Shell, από όλες τις συνεδριάσεις της ολομέλειας)».
- 193 Η αντίληψη που διαπνέει την απόφαση «πολυπροπυλένιο» εκφράζεται κατά τρόπο ιδιαίτερος σαφή στην ίδια αιτιολογική σκέψη 83, όπου η Επιτροπή λέει ότι «η ουσία της παρούσας υπόθεσης συνίσταται στη σύμπραξη, για μεγάλο χρονικό διάστημα, των παραγωγών προς ένα κοινό σκοπό» και ότι «κάθε συμμετέχων πρέπει να αναλάβει την ευθύνη όχι μόνο για τον δικό του άμεσο ρόλο, αλλά και για τη λειτουργία της συμφωνίας ως συνόλου. Ο βαθμός συμμετοχής κάθε παραγωγού δεν καθορίζεται, ως εκ τούτου, ανάλογα με την περίοδο για την οποία έτυχε να έχουν βρεθεί οι οδηγίες που είχε δώσει για τον καθορισμό τιμών, αλλά για ολόκληρη την περίοδο κατά την οποία συμμετείχε στην κοινή πρωτοβουλία».

- 194 Όσον αφορά ειδικότερα την Anic και τη Rhône-Poulenc SA, που είχαν εγκαταλείψει τον κλάδο του πολυπροπυλενίου πριν αρχίσουν οι έρευνες της Επιτροπής, η τελευταία ελεσήμενε, στην αιτιολογική σκέψη 83, ότι «[η παρουσία τους όμως στις συναντήσεις και η συμμετοχή τους στους ποσοτικούς στόχους και τα σχέδια ποσοστώσεων προκύπτει από τα ανευρεθέντα έγγραφα.] Η συμφωνία πρέπει να θεωρηθεί ως σύνολο και η συμμετοχή τους σ' αυτή καταδεικνύεται ακόμη και εάν δεν είχαν δώσει οδηγίες σε θέματα τιμών».
- 195 Από τα προεκτεθέντα πρέπει να συναχθεί ότι η απόφαση «πολυπροπυλένιο» πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καταλογίζει στην Anic την ευθύνη της παραβάσεως στο σύνολό της, ακόμη και για στοιχεία στα οποία δεν μετέσχε ευθέως.
- 196 Δεύτερον, διαπιστώνεται ότι το Πρωτοδικείο δέχτηκε την ίδια ερμηνεία της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» σε διάφορα σημεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, πρώτα και κύρια στην παράγραφο 1, πρώτη περίπτωση, του διατακτικού της, όταν ακύρωσε το άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», καθ' όσον διαπίστωνε ότι η Anic είχε μετάσχει στην παράβαση πριν από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979 και μετά τα τέλη Οκτωβρίου του 1982. Η διατύπωση αυτή εξυπακούει ότι, κατά το Πρωτοδικείο, η Anic ευθύνεται για ενιαία παράβαση καθ' όλον τον χρόνο της συμμετοχής της.
- 197 Η ίδια αυτή άποψη εκτίθεται ρητώς στις σκέψεις 203 και 204 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, όπου το Πρωτοδικείο υπέμνησε ότι οι διάφορες παρατηρηθείσες εναρμονισμένες πρακτικές και οι διάφορες συναφθείσες συμφωνίες εντάσσονταν, ως εκ της ταυτότητας του σκοπού τους, σε συστήματα περιοδικών συναντήσεων, καθορισμού επιδιωκομένων τιμών και ποσοστώσεων, τόνισε δε ότι τα συστήματα αυτά εντάσσονταν σε σειρά προσπαθειών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων που συνέκλιναν σε ένα και τον αυτό οικονομικό σκοπό: τη νόθευση της φυσιολογικής εξελίξεως των τιμών στην αγορά του πολυπροπυλενίου. Το Πρωτοδικείο, συνεπώς, ελεσήμενε ότι ήταν τεχνητή η απόπειρα να υποδιαιρεθεί αυτή η συνεχής συμπεριφορά, που χαρακτηριζόταν από έναν και τον αυτό σκοπό, αναλυόμενη σε πλείονες και χωριστές παραβάσεις και έκρινε ότι η Anic είχε λάβει μέρος σε ολοκληρωμένο σύνολο συστημάτων, τα οποία συνιστούν ενιαία παράβαση, η οποία συγκεκριμενοποιήθηκε προοδευτικά τόσο με συμφωνίες όσο και με αθέμιτες εναρμονισμένες πρακτικές.

- 198 Όπως προκύπτει από τα παραπάνω σημεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εν προκειμένω η Anic, όπως και οι λοιπές εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, έπρεπε να θεωρηθεί ως συναυτουργός μιας και της αυτής παραβάσεως, η οποία εκφράστηκε με σειρά μορφών παραβατικής συμπεριφοράς εντασσομένης σε ολοκληρωμένο σύνολο συστημάτων, και όχι σε πλείονες μορφές συμπεριφοράς εξεταζόμενες μεμονωμένως.
- 199 Αντιθέτως, το Πρωτοδικείο απέστη από την ερμηνεία αυτήν σε άλλα σημεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, και ειδικότερα στην παράγραφο 1, δεύτερη και τρίτη περίπτωση, του διατακτικού, όπου ακύρωσε το άρθρο 1 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο», καθ' όσον διαπίστωνε ότι η Anic είχε μετάσχει σε σύστημα περιοδικών συναντήσεων παραγωγών πολυπροπυλενίου, στις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών και στον περιορισμό των μηνιαίων πωλήσεων δι' αναγωγής σε προγενέστερη περίοδο μετά τα μέσα του 1982 και ότι είχε μετάσχει σε μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών καθ' όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην παράβαση.
- 200 Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την επιλεγείσα διατύπωση, η απόφαση «πολυπροπυλένιο» ακυρώθηκε καθ' όσον κατελόγιζε στην Anic την ευθύνη για ορισμένη συμπεριφορά, με την αιτιολογία ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει τη συμμετοχή της Anic σ' αυτή τη συμπεριφορά.
- 201 Την ανάλυση αυτή επιβεβαιώνουν ορισμένες σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Αφού διαπίστωσε, στη σκέψη 95, ότι η τακτική συμμετοχή της Anic στις συναντήσεις παραγωγών πολυπροπυλενίου είχε αποδειχθεί μόνον μέχρι τα μέσα του 1982, το Πρωτοδικείο συνήγαγε, στις σκέψεις 100 και 115, ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον τη συμμετοχή της στο σύστημα συναντήσεων και τις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών, αντιστοίχως, μετά τα μέσα του 1982. Ομοίως, στις σκέψεις 122 έως 127, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η συμμετοχή της Anic στο σύστημα «account management» και στα λοιπά μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της θέσεως σε εφαρμογή των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών δεν είχε αποδειχθεί επαρκώς κατά νόμον, διότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει ότι η Anic είχε μετάσχει στις συναγτήσεις κατά τις οποίες είχε υιοθετηθεί αυτό το σύνολο μέτρων.

202 Διαπιστώνεται, επομένως, ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ενέχει όντως αντίφαση. Αφενός μεν το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η Anic είχε μετάσχει με άλλες επιχειρήσεις μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου 1982 σε ενιαία παράβαση, που περιείχε συστήματα περιοδικών συναντήσεων, καθορισμού επιδιωκόμενων τιμών και ποσοτώσεων, που είχαν όλα από κοινού έναν μόνο οικονομικό στόχο, τη νόθευση της φυσιολογικής εξελίξεως των τιμών της αγοράς πολυπροπυλενίου. Αφετέρου δε απέκλεισε την ευθύνη της Anic, είτε για μέρος της περιόδου κατά τη οποία αυτή είχε μετάσχει στην παράβαση, είτε για ολόκληρη αυτή την περίοδο, λόγω σειράς μορφών συμπεριφοράς, που συνιστούσαν όμως ειδικές εκφάνσεις της ενιαίας αυτής παραβάσεως, με την αιτιολογία ότι δεν είχε αποδειχθεί ότι η Anic είχε λάβει μέρος σ' αυτή τη συμπεριφορά ή είχε μετάσχει στις συναντήσεις κατά τις οποίες είχε αποφασισθεί να τεθούν σε εφαρμογή, χωρίς να εξετάσει μήπως η ευθύνη της για αυτές τις ειδικές μορφές συμπεριφοράς ατέρρευε από τη συμμετοχή της στην παράβαση στο σύνολό της.

203 Τρίτον, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 81 έως 90 της παρούσας αποφάσεως, μια επιχείρηση που έχει μετάσχει σε ενιαία παράβαση, όπως η επίδικη, μέσω της δικής της συμπεριφοράς, που εμπίπτει στις έννοιες της συμφωνίας ή της εναρμονισμένης πρακτικής με αντίθετο στον ανταγωνισμό σκοπό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και που αποσκοπούσε να συμβάλει στην πραγματοποίηση της παραβάσεως στο σύνολό της, μπορεί ευθύνεται και για τη συμπεριφορά την οποία ανέπτυξαν άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ίδιας παραβάσεως για όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην εν λόγω παράβαση. Αυτό συμβαίνει όταν αποδεικνύεται ότι η εν λόγω επιχείρηση εγνώριζε την αντίθετη στον ανταγωνισμό συμπεριφορά των άλλων μετεχόντων ή ότι μπορούσε ευλόγως να την προβλέψει και ότι ήταν διατεθειμένη ν' αποδεχθεί τον σχετικό κίνδυνο. Το συμπέρασμα αυτό δεν αντιφάσκει προς την αρχή ότι η ευθύνη για τέτοιου είδους παραβάσεις είναι προσωποπαγής, ούτε οδηγεί σε παραμέληση της ατομικής αναλύσεως των προς επιβεβαίωση της κατηγορίας αποδείξεων, κατά παραγνώριση των περί αποδείξεως κανόνων, ούτε σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων.

204 Επομένως, η απόφαση «πολυπροπυλένιο», σύμφωνα με την αντλούμενη από το Δικαστήριο ερμηνεία, δεν προσβάλλει ούτε το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συν-

θήκης, ούτε τὸν προσωποπαγή χαρακτήρα της ευθύνης για παραβάσεις της διατάξεως αυτής, ούτε τους περί αποδείξεως κανόνες, ούτε τα δικαιώματα του αμυνόμενου.

- 205 Τέταρτον, αντιθέτως προς ὅ,τι ἔκρινε το Πρωτοδικεῖο στην παράγραφο 1, δεύτερη και τρίτη περίπτωση, του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και στις σκέψεις που παρατίθενται στη σκέψη 201 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ὅτι ἡ Επιτροπὴ ἀπέδειξε επαρκῶς κατὰ νόμον τὴ συμμετοχὴ τῆς Apic στο σύστημα περιοδικῶν συναντήσεων παραγωγῶν πολυπροπυλενίου, στις πρωτοβουλίες καθορισμοῦ τιμῶν και στον περιορισμὸ των μηνιαίων πωλήσεων δι' αναγωγῆς σε προγενέστερη περίοδο μετὰ τα μέσα του 1982, καθώς και σε μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση τῆς εφαρμογῆς των πρωτοβουλιῶν καθορισμοῦ τιμῶν καθ' ὅλη τὴ διάρκειά τῆς συμμετοχῆς τῆς στην παράβαση.
- 206 Προκειμένου αφενός μεν περί τῆς συμμετοχῆς στα εν λόγω στοιχεῖα τῆς παραβάσεως μετὰ τα μέσα του 1982, ἡ — διαπιστωθεῖσα ἀπὸ το Πρωτοδικεῖο στη σκέψη 176 τῆς αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως — περίσταση ὅτι ἡ Apic ἔλαβε μέρος, τον Οκτώβριο του 1982, σε διαπραγματεύσεις για τον καθορισμὸ ποσοστῶσεων και ὅτι θέλησε ἔτσι να συμβάλει στην πραγματοποίηση τῆς ὅλης παραβάσεως εἶναι ικανὸ να επισύρει τὴν ευθύνῃ τῆς για τις ἐνέργειες τις οποίες ἔχαν κατὰ νουν ἢ πραγματοποίησαν ἄλλες επιχειρήσεις και που ἐπιτίπτουν σ' αὐτὰ τα στοιχεῖα τῆς παραβάσεως. Συγκεκριμένα, ἡ Apic ἐγνώριζε κάλλιστα ὅλα αὐτὰ τα στοιχεῖα χάρις στη συμμετοχὴ τῆς στις περιοδικές συναντήσεις παραγωγῶν πολυπροπυλενίου ἐπὶ σειράν ἐτῶν και ὄφειλε κατ' ἀνάγκη να υποθέτει ὅτι ἐξακολουθοῦσαν να λειτουργοῦν και μετὰ τα μέσα του 1982.
- 207 Ὅσον αφορά αφετέρου τα μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση τῆς εφαρμογῆς των πρωτοβουλιῶν καθορισμοῦ τιμῶν, ἀρκεῖ ἡ διαπίστωση ὅτι οἱ διάφορες μορφές συμπεριφορᾶς που μνημονεύονται στην αιτιολογικὴ σκέψη 27 τῆς αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» — και τις οποίες ἐξέτασε το Πρωτοδικεῖο στις σκέψεις 116 ἕως 127 τῆς αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως — ἔχουν ὅλες ἐπικουρικὸ χαρακτήρα ἐναντι των πρωτοβουλιῶν καθορισμοῦ τιμῶν, καθ' ὅσον ἀποσκοποῦν στη δημιουργία συνθηκῶν ευνοουσῶν τὴν ἐπίτευξη των ἐπιδιωκομένων τιμῶν τις οποίες ὀρίζαν οἱ παραγωγοὶ πολυπροπυλενίου. Πρέπει να γίνει δεκτό ὅτι ἡ Apic, ἔχοντας μετὰσχῆ ἐπὶ σειράν ἐτῶν στις εν λόγω πρωτοβουλίες καθορισμοῦ τιμῶν, μπορούσε εὐλόγως να προβλέψει ὅτι οἱ μετέχουσες επιχειρήσεις θα προσπαθοῦσαν να ἐνοήσουν τὴν ἐπιτυχία αὐτῶν των πρωτοβουλιῶν με διαφόρους μηχανισμούς και ἦταν διατεθειμένη ν' ἀποδεχθεῖ αὐτὸ το ἐνδεχόμενο. Συνεπῶς, ἀκόμη και ἀν ἀποδεικνύ-

εται ότι η Anic μετέσχε εμπράκτως στη συνομολόγηση ή την εφαρμογή αυτών των μέτρων, δεν παύει να ευθύνεται για τη συμπεριφορά την οποία εμπράκτως ανέπτυξαν σχετικώς άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ενιαίας παραβάσεως στην οποία μετέσχε και συνέβαλε.

- 208 Επομένως, οι λόγοι αναιρέσεως της Επιτροπής είναι βάσιμοι, η δε παράγραφος 1, δεύτερη και τρίτη περίπτωση, του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως πρέπει ν' αναιρεθεί.
- 209 Κατά το άρθρο 54, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αν η ανίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Πρωτοδικείο για να την κρίνει.
- 210 Δεδομένου ότι η υπόθεση είναι ώριμη προς εκδίκαση, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς.

Επί της ουσίας της προσφυγής ακυρώσεως

Ως προς τον ισχυρισμό περί ανυποστάτου της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο»

- 211 Σ' αυτό το πλαίσιο, πρέπει κατ' αρχάς να ερευνηθεί αν, όπως ισχυρίζεται η Anic, το Δικαστήριο υποχρεούται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το ζήτημα του ανυποστάτου της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο».
- 212 Συναφώς, αρκεί να επισημανθεί ότι τέτοια υποχρέωση αυτεπαγγέλτου εγέρσεως λόγων δημοσίας τάξεως αφορώντων το νομότυπον της διαδικασίας εκδόσεως της

αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» μπορεί ενδεχομένως να υπαρξει μόνον σε συνάρτηση προς τα πραγματικά στοιχεία που έχουν κατατεθεί στη δικογραφία.

- 213 Εν προκειμένω, κανένα στοιχείο που να γεννά αμφιβολία περί το υποστατόν της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» δεν κατατέθη στη δικογραφία, οπότε δεν συντρέχει λόγος το Δικαστήριο να εξετάσει το ζήτημα αυτό αυτεπαγγέλτως.

Ως προς τους λόγους ακυρώσεως της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο»

- 214 Δεύτερον, από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή καλώς έκρινε ότι η Anic είχε μετάσχει σε συμφωνία και σε εναρμονισμένη πρακτική συνεπαγόμενες συστήματα περιοδικών συναντήσεων παραγωγών πολυπροπυλενίου, πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών, μέτρων που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών, ποσοτικών στόχων και ποσοτώσεων, από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979 μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου του 1982.

- 215 Συνεπώς, η ασκηθείσα από την Anic κατά της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» προσφυγή πρέπει ν' απορριφθεί, πλην καθ' όσον προκύπτει από την παράγραφο 1, πρώτη περίπτωση, του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, που δεν αμφισβητήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας αναιρετικής διαδικασίας.

Περί του ύψους του προστίμου

- 216 Προκειμένου, τρίτον, περί του ύψους του προστίμου, το οποίο το Πρωτοδικείο μείωσε από 750 000 σε 450 000 ECU, ήτοι κατά 40 %, η Επιτροπή διατείνεται ότι, όπως προκύπτει από άλλες αποφάσεις εκδοθείσες στις υποθέσεις που αφορούν την απόφαση «πολυπροπυλένιο» (αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-2/89, Petro-

fina κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1087, και της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-4/89, BASF κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1523), προς μείωση του προστίμου, το Πρωτοδικείο εφάρμοσε την αρχή της αναλογικότητας, λαμβάνοντας υπόψη τη βραχύτερη διάρκεια της παραβάσεως, και μετριάζοντάς το συνεκτιμώντας τον παράγοντα «σοβαρότητα της παραβάσεως». Στην περίπτωση της Anic, η διάρκεια της παραβάσεως καθορίστηκε σε 62 μήνες στην απόφαση «πολυπροπυλένιο» έναντι 46 μηνών στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, πράγμα που θα έπρεπε να οδηγήσει σε μείωση του προστίμου κατά 25 %. Παραμένει, λοιπόν, μια μείωση κατά 15 %, συναρτώμενη προς την παράγραφο 1, δεύτερη και τρίτη περίπτωση, του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, που πρέπει ν' αναιρεθεί κατά το μέτρο που πρέπει να αναιρεθεί και το περιεχόμενο αυτών των περιπτώσεων. Συναφώς, το μόνο πρόβλημα που τίθεται είναι η επιμέτρηση του προστίμου σε συνάρτηση προς τη συμμετοχή στην παράβαση, άπαξ η Επιτροπή έχει ήδη λάβει υπόψη τη μεγαλύτερη ή μικρότερη σοβαρότητα της ευθύνης των επιχειρήσεων επιβάλλοντας αυστηρότερα πρόστιμα στις τέσσερις επιχειρήσεις τις πλέον ευθυνόμενες για τη σύμπραξη.

- 217 Η Anic λέει ότι το Πρωτοδικείο, αφού επανετίμησε, από άποψη διάρκειας και σοβαρότητας, τη συμμετοχή της στην παράβαση, έκρινε ότι το πρόστιμο δεν ήταν ανάλογο προς προς την πραγματική της ευθύνη, γι' αυτό και το μείωσε. Ο ρόλος τον οποίο διαδραματίζει κάθε μετέχων στο πλαίσιο της παραβάσεως λαμβάνεται υπόψη στα πλείστα των εννόμων συστημάτων των κρατών μελών, τουλάχιστον για να προσδιοριστεί η σοβαρότητα της επιβαλλομένης κυρώσεως. Το κριτήριο της διάρκειας της παραβάσεως δεν είναι σημαντικότερο από το της σοβαρότητας, η οποία πρέπει να εκτιμάται ανάλογα με τη συμπεριφορά κάθε επιχειρήσεως και όχι μόνον ανάλογα με την παράβαση ως τοιαύτη.
- 218 Συναφώς, επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι, λόγω της μερικής αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και δυνάμει του άρθρου 17 του κανονισμού 17, το Δικαστήριο διαθέτει αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας κατά την έννοια του άρθρου 172 της Συνθήκης (νυν άρθρου 229 ΕΚ).
- 219 Σ' αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο συμμερίζεται τις εκτιμήσεις του Πρωτοδικείου σχετικά με την τάξη μεγέθους των προστίμων που επιβλήθηκαν στις αποδέκτριες της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» επιχειρήσεις και με τα κριτήρια τα οποία ακολούθησε κατά τη στάθμιση των επιβληθέντων σε κάθε επιχείρηση προστίμων, όπως προκύπτουν από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

- 220 Η μείωση του επιβληθέντος στην Apic προστίμου, στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο, δικαιολογείται, καθ' όσον οφείλεται στη βραχύτερη διάρκεια της παραβάσεως, για την οποία το Πρωτοδικείο έκρινε ότι είχε αποδειχθεί από τα τέλη του 1978 ή τις αρχές του 1979 και μετά τα τέλη Οκτωβρίου του 1982 και όχι από τον Νοέμβριο του 1977 περίπου μέχρι τα τέλη 1982 ή τις αρχές του 1983, όπως προκύπτει από την απόφαση «πολυπροπυλένιο».
- 221 Αντιθέτως, η πραγματοποιηθείσα από το Πρωτοδικείο μείωση του προστίμου αποφασίστηκε βάσει εσφαλμένων παραδοχών, καθ' όσον στηρίχτηκε στη συμμετοχή της Apic στο σύστημα περιοδικών συνανήσεων παραγωγών πολυπροπυλενίου, στις πρωτοβουλίες καθορισμού τιμών και στον περιορισμό των μηνιαίων πωλήσεων δι' αναγωγής σε προγενέστερη περίοδο μεταξύ των μέσων 1982 και τελών Οκτωβρίου του 1982, καθώς και στη συμμετοχή της σε μέτρα που αποσκοπούσαν στη διευκόλυνση της εφαρμογής των πρωτοβουλιών καθορισμού τιμών καθ' όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην παράβαση, για τις οποίες το Πρωτοδικείο εσφαλμένως έκρινε ότι δεν είχαν αποδειχθεί.
- 222 Λαμβανομένου, όμως, ιδίως υπόψη ότι η συμμετοχή της Apic στα στοιχεία αυτά της παραβάσεως υπήρξε περιθωριακή, πρέπει το Δικαστήριο, αποφαινόμενο βάσει της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, να επικυρώσει την αποφασισθείσα από το Πρωτοδικείο μείωση του ύψους του προστίμου.
- 223 Δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1103/97 του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 1997, σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του ευρώ (ΕΕ 1997, L 162, σ. 1), κάθε περιεχόμενη σε νομική πράξη αναφορά σε ECU, όπως αυτό αναφέρεται στο άρθρο 109 Z της Συνθήκης (νυν άρθρο 118 ΕΚ) και ορίζεται στον κανονισμό (ΕΚ) 3320/94 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με την κωδικοποίηση της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας όσον αφορά τον ορισμό του ECU μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 1994, L 350, σ. 27), αντικαθίσταται με αναφορά στο ευρώ και σε σχέση ένα ευρώ προς ένα ECU. Οι αναφορές στο ECU που περιλαμβάνονται σε μια νομική πράξη χωρίς τον παραπάνω ορισμό τεκμαίρονται αναφορές σε ECU όπως αναφέρεται στο άρθρο 109 Z της Συνθήκης και ορίζεται στον κανονισμό 3320/94. Το τεκμήριο αυτό είναι μαχητό λαμβανομένων υπόψη των προθέσεων των μερών.

- 224 Εν προκειμένω, η Επιτροπή στην απόφαση «πολυπροπυλένιο», όπως άλλωστε και το Πρωτοδικείο στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, εξέφρασε το ποσό του επιβληθέντος στην Anic προστίμου σε ECU και σε ιταλικές λίρες, χρησιμοποιώντας την ισοτιμία μετατροπής 1 471,59 LIT προς ένα ECU, που ίσχυε την ημέρα εκδόσεως της εν λόγω αποφάσεως (βλ. ΕΕ 1986, C 95, σ. 1). Επομένως, η Επιτροπή θέλησε να ορίσει οριστικά την ισοτιμία σε εθνικό νόμισμα του εκφρασμένου σε ECU ποσού. Υπ' αυτές τις συνθήκες, πρέπει να ανατραπεί το τεκμήριο του άρθρου 2 του κανονισμού 1103/97 και να καθορισθεί το πρόστιμο σε ιταλικές λίρες, μειώνοντας κατά 40 % το ποσό που ορίζεται στο άρθρο 3 της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» και επικυρώνοντας το ποσό που όρισε το Πρωτοδικείο στην παράγραφο 2 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 225 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στη διαδικασία αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 118, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα.
- 226 Επειδή η ασκηθείσα από την Anic προσφυγή κατά της αποφάσεως «πολυπροπυλένιο» έγινε μερικώς δεκτή, πρέπει ν' αποφασισθεί ότι κάθε διάδικος φέρει τα σχετικά με την ενώπιον του Πρωτοδικείου έξοδά του. Πρέπει, επομένως, να επικυρωθεί η παράγραφος 4 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 227 Επειδή η Anic ηττήθηκε ως προς τους λόγους που προέβαλε στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα της παρούσας διαδικασίας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

αποφασίζει:

- 1) **Αναιρεί την παράγραφο 1, δεύτερη και τρίτη περίπτωση, του διατακτικού της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, στην υπόθεση T-6/89, Enichem Anic κατά Επιτροπής.**
- 2) **Απορρίπτει την προσφυγή της Anic κατά της αποφάσεως 86/398/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 23ης Απριλίου 1986, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.149 — Πολυπροπυλένιο), πλην καθ' όσον προκύπτει από την παράγραφο 1, πρώτη περίπτωση, του διατακτικού της εν λόγω αποφάσεως.**
- 3) **Καθορίζει το ύψος του προστίμου, το οποίο επιβλήθηκε με το άρθρο 3 της αποφάσεως 86/398/ΕΟΚ στην Anic Partecipazioni SpA, πρώην Anic SpA και μετέπειτα Enichem Anic SpA, στο ποσό των 662 215 500 LIT.**
- 4) **Απορρίπτει την αντανάιρηση της Anic Partecipazioni SpA, πρώην Anic SpA και μετέπειτα Enichem Anic SpA.**

- 5) **Κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα που προέκυψαν από την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία.**
- 6) **Καταδικάζει την Anic Partecipazioni SpA, πρώην Anic SpA και μετέπειτα Enichem Anic SpA, στα δικαστικά έξοδα της παρούσας διαδικασίας.**

Karpeyn

Hirsch

Mancini

Murray

Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 8ης Ιουλίου 1999.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

R. Grass

P. J. G. Karpeyn